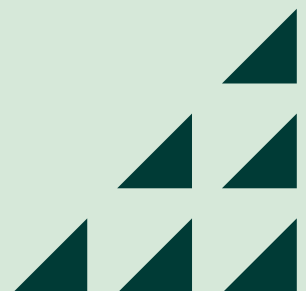

Gunhild Astrid Frisell og Terje Olsen

Atelierer for alle?

En kartlegging av universell utforming og tilgjengelighet for Oslo
Open

Atelierer for alle? En kartlegging av universell utforming og tilgjengelighet for Oslo Open

På oppdrag fra Oslo Open har Fafo undersøkt universell utforming og tilgjengelighet i atelierer i Oslo-området. Oslo Open er en årlig kunsthøst hvor rundt 400 visuelle kunstnere åpner sine atelierer for publikum og gir innsikt i deres arbeidsprosesser og kunstverk. I dette notatet presenterer vi resultatene fra en kartlegging gjennomført vinteren 2025, basert på spørreundersøkelse, kvalitative intervjuer og observasjoner ved ti utvalgte atelierer. Formålet med kartleggingen var å undersøke om atelierene er tilgjengelige og universelt utformet både for kunstnere og for publikum med funksjonsnedsettelse, i tråd med rett til deltakelse i kunst- og kulturliv (CRPD, artikkel 30).

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
1 Om oppdraget	9
2 Bakgrunn	10
2.1 Problemstillinger	13
2.2 Begrepsbruk: personer med funksjonsnedsettelse	13
2.3 Begrepsbruk: tilgjengelighet og universell utforming	14
3 Metode	15
3.1 Spørreundersøkelse	15
3.2 Feltbesøk og intervjuer	16
3.3 Analyse	17
3.4 Medvirkning	18
3.5 Forskningsetiske hensyn	18
4 Resultater	20
4.1 Respondentene	20
4.2 Hvor mange respondenter har funksjonsnedsettelse, og hva kjennetegner disse?	24
4.3 Kunstnernes vurdering av atelierforholdene	27
4.4 Tilgang til fasiliteter og egnethet i atelierer	31
4.5 Muligheten for å påvirke tilgjengelighet i atelierene	45
4.6 Lokalets egnethet og tilgjengelighet for besøkende	52
4.7 Feltbesøk i ti atelierer	63
4.8 Forbedringer av atelierenes tilgjengelighet og kunstnernes tilgang	71
5 Avsluttende diskusjon	73
6 Litteraturliste	78

Forord

Denne studien er gjennomført på oppdrag fra og i samarbeid med Oslo Open. Vi ønsker å rette en spesiell takk til daglig leder i Oslo Open, Frida Rusnak, for initiativet til prosjektet og et tett og konstruktivt samarbeid gjennom hele kartleggingsprosessen.

Gjennom prosjektet har vi hatt gode diskusjoner og fått verdifulle innspill og anbefalinger fra en referansegruppe bestående av representanter fra kunstfeltet og interesseorganisasjoner for funksjonshemmede. Vi vil takke:

- Oda Oftung, Unge Funksjonshemmede
- Robyn Grøndahl, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon Oslo
- Johanne Laache, Unge Kunstneres Samfund
- Maya Økland, Billedkunstnerne i Oslo og Forbundet Frie Fotografer
- Aidan Moesby, tilgjengelighetskonsulent, kunstner og kurator

En takk går også til 16 informanter som åpnet sine atelierer for oss og delte sine erfaringer samt til alle som tok seg tid til å besvare spørreundersøkelsen.

Takk til Roy Nielsen for grundig og kyndig kvalitetssikring. Vi vil også takke Sofie Steensnæs Engedal i Fafos informasjonsavdeling for språkvask og for å ha utformet figurer på en leservennlig måte.

Forfatterne står likevel alene ansvarlige for innholdet i dette notatet, inkludert eventuelle feil og mangler.

Oslo, april 2025

Gunhild Astrid Frisell og Terje Olsen

Sammendrag

I dette notatet presenterer vi funn fra en kartlegging av tilgjengelighet og universell utforming i atelierer i Oslo-området, gjennomført på oppdrag fra Oslo Open – et årlig kunstarrangement der kunstnere åpner atelierene sine for publikum. Studien undersøker atelierene både som arbeidsplass for kunstnere og som visningsarena for publikum, med særlig oppmerksomhet rettet mot personer med funksjonsnedsettelse. Målet er å identifisere barrierer og muligheter for deltakelse i kunstfeltet. Dette er i tråd med FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, artikkel 30, som fremhever retten til å delta i kunst- og kulturliv på lik linje med andre.

Kartleggingen belyser to hovedspørsmål:

- Hvordan er arbeidssituasjonen for kunstnere med funksjonsnedsettelse, og hvilke muligheter har kunstnere for å skaffe produksjonslokaler med universell utforming og tilgjengelighet?
- I hvilken grad er atelierene åpne og tilgjengelige for publikum under Oslo Open?

Datagrunnlaget består av en digital spørreundersøkelse (N = 207) og kvalitative intervjuer og observasjoner ved ti atelierer i Oslo (N = 16), gjennomført vinteren 2025. Spørreundersøkelsen ble sendt til omtrent 1000 kunstnere, med estimert svarprosent på 20.

Kunstnernes bakgrunn og funksjonsvariasjoner

Respondentene i undersøkelsen består både av kvinner (71 prosent) og menn (25 prosent), der flest (67 prosent) er i alderen 35 til 66 år. Mange kombinerer ulike kunstformer, særlig installasjon, skulptur og tegning er utbredt blant de spurte. Kunst utgjør hovedinntekten hos 55 prosent av de spurte, mens 28 prosent har kunst som biinntekt. Hele 96 prosent er tilknyttet en kunstnerorganisasjon.

16 prosent av respondentene har én eller flere funksjonsnedsettelser. Blant disse er psykiske helseutfordringer og synsnedsettelser de vanligste. Majoriteten har ikke-synlige funksjonsnedsettelser (78 prosent), mens 22 prosent har en funksjonsnedsettelse som er synlig av og til.

Respondentene med funksjonsnedsettelse har varierende behov for tilrettelegging: 16 prosent har stort behov, 34 prosent har moderat behov, mens

44 prosent ikke har behov. 13 prosent oppga at funksjonsnedsettelsene medfører store begrensninger i hverdagen, 63 prosent opplever enkelte utfordringer og 22 prosent opplever ingen begrensninger.

Resultatene viser med andre ord at kunstnere med funksjonsnedsettelse i dette utvalget er en sammensatt gruppe med ulike utfordringer og behov for tilrettelegging.

Tilgang til atelier og bruksmønstre

Tilgang til atelier er høy blant begge grupper (84 prosent med funksjonsnedsettelse og 81 prosent uten), men bruken og vilkårene varierer. Kunstnere med funksjonsnedsettelse bruker atelieret sjeldnere daglig og leier oftere alene uten andre kunstnere i bygget. De er også i større grad avhengige av det private leiemarkedet (65 prosent mot 40 prosent), og kun 9 prosent har kommunal leieavtale. Til sammenligning har 40 prosent av kunstnere uten funksjonsnedsettelse kommunale leieordninger.

Flere kunstnere med funksjonsnedsettelse peker på behov for fleksibilitet i arbeidshverdagen. Dette kan stå i kontrast til kravene om subsidiert kommunalt atelier, der det ofte stilles krav til produksjon.

For de som ikke har ateliertilgang, er pris den største utfordringen.

Tilgang til fasiliteter

Respondentene oppga at de har tilgang til toalett, kjøkken og sosiale fellesarealer, men rapporterte om udekkede behov for verksted, lagringsplass og prosjektrum. Respondenter med funksjonsnedsettelse har noe mer begrenset tilgang til toaletter, sosiale fellesarealer, verksteder og vareheis, men det samlede gjennomsnittet for tilgang er likt for begge gruppene.

Verksteder og kontorplass blir vurdert som de mest tilfredsstillende fasilitetene, mens lagringsplass og prosjektrum får lavest vurdering. Kunstnere med funksjonsnedsettelse skårer noe høyere på enkelte fasiliteter, som prosjektrum og toalett, men forskjellene mellom gruppene er små (samlet gjennomsnitt 3,2 mot 3,1).

Funnene tyder på at selv om kunstnere med funksjonsnedsettelse har noe lavere faktisk tilgang til enkeltfasiliteter, er de gjennomgående mer fornøyde med fasiliteter de har tilgang til.

Arbeidsforhold i atelierene

De fleste respondentene er fornøyde med takhøyde, lyd- og lysforhold, men har rapportert misnøye med luftkvalitet og tilgang til maskiner og utstyr.

Kunstnere med funksjonsnedsettelse rapporterte gjennomgående lavere tilfredshet med arbeidsforholdene (2,7 mot 2,9), særlig når det gjelder atelierets størrelse og tilgang til teknisk utstyr.

Tilgjengelighet og fysisk tilrettelegging

Respondentene vurderer atelierene som trygge og tilgjengelige med kollektivtransport. Samtidig mener 49 prosent at lokalene ikke er fysisk tilgjengelige for rullestolbrukere. Hele 79 prosent oppga at det mangler tilpasset utstyr og hjelpemidler.

Samlet vurdering av tilgjengelighet er på samme nivå for begge grupper, men med ulike erfaringer: Kunstnere med funksjonsnedsettelse vurderer fysisk tilgjengelighet noe mer positivt, men peker samtidig på større utfordringer knyttet til trygghet og fremkommelighet med kollektivtransport.

52 prosent av kunstnere med funksjonsnedsettelse vurderer lokalene som egnet for deres arbeid, sammenlignet med 72 prosent blant kunstnere uten funksjonsnedsettelse.

Påvirkning og ansvar

Muligheten for å påvirke tilrettelegging er gjennomgående lav. Mellom 45 og 53 prosent vet ikke hvem som har ansvar for tilpasninger. Påvirkningsmuligheten varierer med type utleier: Kunstnere som leier av organisasjoner og stiftelser har størst påvirkningsrom (60 prosent svarte ja og 30 prosent svarte delvis), mens de som leier privat eller i fremleie av en annen kunstner oppga å ha minst påvirkning.

Kunstnere med funksjonsnedsettelse opplever i noe større grad at de kan be om tilpasninger, mens kunstnere uten funksjonsnedsettelse har bedre oversikt over kontaktpersoner. Begge grupper mener at universell utforming i liten grad prioriteres av eierne av bygget.

Utfordringer med tilgjengelighet i atelier

Om lag én av fem kunstnere (19 prosent) har opplevd – eller kjenner andre som har opplevd – utfordringer med tilgjengelighet i atelierene.. Kunstnere uten funksjonsnedsettelse har oftere hatt slike erfaringer (21 prosent) enn kunstnere med funksjonsnedsettelse (13 prosent). Dette kan indikere ulik oppmerksomhet om tilgjengelighet.

Atelieret som visningsarena

Få anser atelierene som tilgjengelige for publikum med funksjonsnedsettelse. Bare 10 prosent mener at atelieret egner seg godt som visningslokale,

mens 47 prosent mener det er uegnet. En viktig årsak til dette, er at byggene opprinnelig var ment til noe annet. Kunstnere med funksjonsnedsettelse gir noe lavere vurdering (snitt 1,4 mot 1,6).

Tilgjengelighet i uteområder

- 60 prosent oppga at det finnes asfalterte gangveier
- 47 prosent vurderer uteområdene som tilgjengelige året rundt
- 43 prosent mener kollektivtilbudet i nærheten er rullestolvennlig
- 38 prosent svarte at uteområdene er tilstrekkelig belyst
- 36 prosent rapporterte at det finnes HC-parkeringsplasser
- 25 prosent opplever at bratte bakker ikke utgjør en hindring for fremkommelighet til atelieret

Tilgjengelighet innendørs

- 45 prosent har tilgang til toalettfasiliteter
- 36 prosent har mulighet for hvile eller pause
- 29 prosent oppga både godt lydmiljø og brede dører eller innganger
- 26 prosent har frie gangsoner uten møbler eller andre hindringer
- 23 prosent svarte at de har både trinnfri inngang og god ventilasjon
- 21 prosent har tilgang til heis
- 16 prosent opplever at belysningen er god
- 14 prosent har tydelig skilting
- 13 prosent har terskler som ikke hindrer bevegelse
- 6 prosent har automatisk døråpner
- 2 prosent har teleslynge

Sikkerhet

- 44 prosent har tydelig merkede nødutganger, mens 28 prosent mangler dette
- 21 prosent har brannalarm med både lyd og lys, 37 prosent mangler dette
- Kun 2 prosent har ledelinjer eller taktile markeringer – 89 prosent oppgir at dette mangler

Kunstnere med og uten funksjonsnedsettelser vurderer sikkerheten på omtrent samme nivå (1,6 mot 1,7).

Trafikklysmodellen som vurderingsverktøy

Tilgjengeligheten ble vurdert med en trafikklysmodell basert på kollektivtransport, uteområder, innendørs tilgjengelighet og sikkerhet. Ingen lokaler oppfylte kriterier for universell utforming og tilgjengelighet. Fem atelierer ble klassifisert som gule (delvis tilgjengelige), og fem ble klassifisert som røde (utilgjengelige). Atelierer på gult nivå hadde enkelte tiltak, men manglet helhetlig planlegging. Atelierer på rødt nivå hadde fysiske barrierer både ute og inne. I noen tilfeller førte dette til at kunstnere måtte si opp leieforholdet.

Strukturelle og økonomiske barrierer

Funnene viser at tilgjengelighet ikke bare handler om fysisk utforming, men også om strukturelle, økonomiske og organisatoriske forhold. Flere kunstnere vegret seg for å be om utbedringer i atelierene i frykt for leieøkning eller oppsigelse. Samtidig var ansvarsforholdene uklare – både når det gjaldt hvem som hadde ansvar for vedlikehold, og hvem som skulle dekke kostnadene. Tilrettelegging i form av utstyr og teknologiske hjelpemidler var sjelden til stede, ettersom kunstnerne selv måtte dekke kostnadene.

Lav bevissthet om funksjonsnedsettelse i kunstnermiljøet

Universell utforming diskuteres sjelden i kunstmiljøene, og når det omtales, er det som regel i tilknytning til enkeltpersoners erfaringer. Flere respondenter rapporterte om diskriminering, mobbing eller opplevelser med manglende forståelse for funksjonsvariasjon og tilrettelegging – både i arbeidslivet og under utdanning. Et tydelig eksempel gjaldt et atelier som i utgangspunktet var reservert for kunstnere med funksjonsnedsettelse, men som på grunn av manglende vedlikehold ikke lenger var tilgjengelig. Dette førte til at en person i rullestol fikk avslag på søknad om plass i atelierfellesskapet.

Avsluttende oppsummering

Kartleggingen viser at atelierene i Oslo-området i liten grad er tilrettelagt for kunstnerne og publikum med funksjonsnedsettelser. Rundt halvparten av lokalene vurderes som utilgjengelige for rullestolbrukere og mangler trinnfri inngang, heis og tilpassede toaletter. Der tilgjengelighetstiltak finnes, er de ofte tilfeldig gjennomført og mangler vedlikehold. Det rapporteres også om begrensede sikkerhetstiltak, som brannvarsling med lyd og lys, og fravær av ledelinjer eller taktile markeringer.

Kunstnere med funksjonsnedsettelser møter i tillegg strukturelle og økonomiske barrierer. De har sjeldnere tilgang til subsidierte atelierer og er mer avhengige av det private markedet, hvor prisene gjerne er høyere. Dette er

imidlertid ikke bare negativt. Kunstnere med funksjonsnedsettelse har høyere tilfredshet med de fasilitetene de faktisk har tilgang til, og svarte at utleier i større grad imøtekommer deres behov for tilrettelegging.

Ekskluderingen handler også om hvordan kunstfeltet er organisert. Manglende tilrettelegging i utdanning og krav om produksjon kan gjøre det vanskelig å etablere seg som profesjonell kunstner med funksjonsnedsettelse. Universell utforming er sjelden et tema, som bidrar til lav bevissthet og begrenset etterspørsel etter tilrettelegging.

Fraværet av rullestolbrukere blant respondentene understreker at manglende representasjon ikke betyr fravær av behov – men kan være et resultat av ekskluderende praksiser og utilgjengelig bygningsmasser. Skal retten til deltakelse i kunst- og kulturliv realiseres i tråd med FNs konvensjon, kreves mer helhetlige og forpliktende løsninger.

1 Om oppdraget

Oslo Open er en kunsthfestival der publikum får mulighet til å besøke kunstneres atelierer og oppleve kunst der den skapes. Hvert år åpner rundt 400 kunstnere dørene til sine arbeidsrom. Festivalen er forankret i prinsipper om åpenhet og fri tilgang til kunstneriske prosesser, men den reiser også viktige spørsmål om slike uformelle arenaer er tilgjengelig for alle og i hvilken grad kunstfeltet reflekterer befolkningens mangfold.

På oppdrag fra Oslo Open har vi kartlagt tilgjengelighet og universell utforming i atelierer i Oslo-området. Studien har et todelt formål. For det første undersøkes de fysiske omgivelsene og tilgjengeligheten i atelierene, med særlig vekt på kunstnernes arbeidsforhold. For det andre vurderes lokalenes muligheter for å ta imot besøkende med funksjonsvariasjoner. Manglende tilgjengelighet begrenser ikke bare fysisk adgang for publikum, men kan også ha strukturelle konsekvenser for hvem som har mulighet til å etablere seg og arbeide som kunstner.

Kartleggingen bygger på en kombinasjon av metoder. En spørreundersøkelse ble distribuert til om lag 1000 kunstnere i Oslo-området, hovedsakelig arbeidende innenfor visuelle kunstuttrykk. I tillegg er det gjennomført observasjoner i atelier, kombinert med intervjuer. I notatet diskuterer vi hvordan universell utforming praktiseres i uformelle kunstarenaer, og hvilke tiltak som kan bidra til en mer inkluderende kunstsektor.

2 Bakgrunn

FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne¹ (artikkel 30) fremhever retten til likeverdig deltakelse i kulturlivet. Dette innebærer at kunst- og kulturarenaer skal være fysisk tilgjengelige og tilby tilrettelagt informasjon, inkludert blindeskrift, lydbøker, tegnspråktolking og teksting. Konvensjonen vektlegger også kulturelt mangfold og individers rett til å utøve egne tradisjoner, språk og kunstformer (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024a).

Prinsippene i konvensjonen gjenspeiles i norske kulturpolitiske satsinger. I regjeringens strategi for perioden 2020–2030 om likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018) og *Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida* (Meld. St. 8, 2018–2019) vektlegges deltakelse i kunst- og kulturlivet som en grunnleggende rettighet. Meld. St. 8 (2018–2019) understreker videre at kunstdeltakelse spiller en sentral rolle i personlig uttrykk, identitetsutvikling og sosial tilhørighet. Kunst bidrar til kritisk refleksjon, fellesskap og styrking av demokratiske verdier. Kunst- og kulturlivet regnes derfor som et fellesgode tilgjengelig for alle og skal speile befolkningsmangfoldet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018).

Til tross for økt fokus på inkludering, møter personer med funksjonsnedsettelser betydelige barrierer i kunst- og kulturlivet, både i form av fysisk utilgjengelighet og strukturelle ekskluderingsmekanismer (FFO et al., 2024; Meld. St. 8 (2018–2019); Ogudipe et al., 2020). Ifølge Ogudipe et al. (2020) må disse mekanismene forstås i en historisk kontekst, ettersom kunstfeltets tradisjonelt har vært preget av en funksjonsnormativitet.²

Kunstinstitusjoner har tradisjonelt vært preget av klassiske dannelsesidealer, der den ideelle tilskueren forventes å observere i stillhet, stående, og med en kunstopplevelse som primært bygger på visuell persepsjon og fysisk tilstedeværelse (Eardley et al., 2025). Disse normene har historisk ekskludert personer med funksjonsnedsettelser. I etterkrigstiden ble riksteater og riksmuseer etablert, med mål om å utvide offentlighetens tilgang til kunst- og kulturinstitusjoner (Ogudipe et al., 2020). Likevel ble universell utforming i liten grad integrert i planleggingen, og tilgjengelighetstiltak ble

¹ Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD).

² Begrepet «funksjonsnormativitet» viser til en tatt-for-gitte-holdning og forventninger om at personer ikke har funksjonsnedsettelser.

derfor implementert i ettertid, fremfor inkludert som en helhetlig strategi (Eardley et al., 2025).

Selv om oppmerksomheten om universell utforming har økt, har kunstinstitusjoner i begrenset grad gjennomført systematiske tiltak for å sikre tilgjengelighet for alle (Østern et al., 2023). Statistikk fra Statistisk sentralbyrå viser at personer med funksjonsnedsettelse har lavere deltakelse i kulturaktiviteter sammenlignet med befolkningen ellers (SSB, 2019). Manglende tilrettelegging og helseutfordringer trekkes frem som hovedutfordringer for deltakelse (Bufdir, u.d.).

Kulturdirektoratets prosjektrapport (Ogudipe et al., 2020) beskriver hvordan kunstnere med funksjonsnedsettelse i liten grad har vært prioritert i kunstsektorens mangfoldsarbeid. Rapporten peker på en gjennomgående mangel på universell utforming og tilgjengelighet, både i fysiske arenaer, informasjonsarbeid og søknadsportaler. Tilskuddsordninger er sjeldent tilpasset kunstnere med særskilte behov. Østern et al. (2023) beskriver også hvordan personer med funksjonsnedsettelse som utøvere møter barrierer i kunstfeltet. Rapporten peker på lav oppmerksomhet omkring fysisk tilrettelegging i form av universell utforming og tilgjengelighet rettet mot kunstnere, og at praktiske hensyn til tid, planlegging og tilpasninger ofte kan være vanskelig i prosjektbaserte økonomier – som kulturfeltet i stor grad er bygget på.

Østern et al. (2023) peker på at prosjektarbeid og personlig kjennskap ofte avgjør tilgang til ressurser, spilleinntekter og utstillingsmuligheter. Samtidig er også kunstfeltets inngangsporter, som utdanningsinstitusjoner og tilgang til produksjonslokaler, segregerende. Manglende fysisk tilgjengelighet kombinert med fraværet av systematiske inkluderingstiltak i utdanning og profesjonelle nettverk, bidrar til å redusere mulighetene for deltakelse på lik linje med andre kunstnere.

Selv om tilgjengelighet i kunst- og kultursektoren har vært et tema i kulturpolitikken i lengre tid, har innsatsen i hovedsak vært rettet mot museer og gallerier. Kunstnernes arbeidsrom, som også utgjør en sentral del av kunstfeltets infrastruktur, har i langt mindre grad vært gjenstand for systematisk tilrettelegging. Mange av disse arbeidsrommene er ifølge Østern et al. (2023) preget av svak universell utforming.

Oppstarten til Oslo Open

De senere årene har atelierenes funksjon endret seg fra å være arbeidsrom

til å inngå i kunstformidling. I 2000 ble det igangsatt et arbeid her til lands for å gjøre atelierer tilgjengelige for offentligheten, med mål om å redusere avstanden mellom kunstnere og publikum. Resultatet var Oslo Open, en årlig begivenhet der i overkant av 400 kunstnere åpner sine arbeidsrom for publikum.³ Arrangementet kan forstås som en utvidelse av museenes formidlingsrolle, men med en mer direkte tilnærming til kunstnerisk praksis. Oslo Opens vektlegging av inkludering og mangfold bidrar også til å reise spørsmålet om hvorvidt atelierene – kunstnernes arbeidsplasser og produksjonsarena – faktisk er tilgjengelige for både publikum og kunstnere.

En kartlegging av Oslos kulturelle infrastruktur (Kulturetaten, 2019) viste at atelierene har en lav grad av fysisk tilgjengelighet. Mange atelierer er lokalisert i eldre bygg med smale trapper, manglende heis og toaletter som ikke er tilrettelagte. Kun 1 av 23 kartlagte atelierer tilfredsstiller krav til universell utforming. Dette begrenser kunstneres og publikums tilgang. Atelierundersøkelsen fra Telemarksforskning (Haugsevje et al., 2014) bekrefter at atelierene i svært liten grad er fysisk tilgjengelige. Kun syv prosent av kunstnerne anså slike tilrettelegginger som viktig. Disse funnene tyder på at kunstnere med funksjonsnedsettelse er underrepresentert i det profesjonelle feltet, og at tilgjengelighet i liten grad inngår som en del av den kunstfaglige diskursen.

Rapporten fra Kulturetaten (2019) viser at mer én av fire kunstnere ikke har tilgang til atelier. Den største barrieren er pris. De senere årene har høye leiekostnader og usikker tilgang til atelierer ført til mediedekningen av utkastelser fra atelierfellesskap som Myntgata 2 og Ila Pensjonat (Holtvedt & Eriksen, 2025).⁴ For å imøtekomme behovet for rimeligere arbeidslokaler tilbys subsidierte atelierer, og i Oslo leier 300 kunstnere slike arbeidsrom gjennom Kulturetaten (Oslo kommune, 2022). Det finnes imidlertid ingen systematisk oversikt over hvor mange av disse atelierene som er universelt utformet. Tilgangen til kommunale og private atelierene er begrenset. Høye søknadskrav til de kommunale atelierene bidrar til å forsterke dette. For å få innvilget søknad, må kunstneren dokumentere høyt kunstnerisk nivå (Oslo kommune, 2022).

³ Tall fra Oslo Open i 2024.

⁴ Både Myntgata 2 og Ila Pensjonat var atelierfellesskap frem til 2023/2024, da om lag 150 kunstnere måtte forlate arbeidslokalene sine da de to lokalene skulle bli omgjort til videregående skole og til boliger til flyktninger. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/kultur/i/4BBBWV/ateliermangel-i-oslo-90-av-kommunens-eiendommer-staar-tomme>

2.1 Problemstillinger

Kartleggingen er strukturert rundt to hovedproblemstillinger: tilgjengelighet for kunstnere med funksjonsnedsettelse og tilgjengelighet for publikum. Disse dimensjonene er nært sammenvevd, ettersom barrierer som påvirker kunstnernes arbeidsforhold ofte også påvirker publikums tilgang til atelierer og visningsrom – og omvendt.

I denne kartleggingen har vi mål om å få en dypere forståelse av de fysiske omgivelsene og tilgjengelighet i atelierer hvor kunstnere arbeider, og i tillegg undersøke hvordan atelierene egner seg som visningslokaler for publikum, med særlig hensyn til personer med funksjonsnedsettelse. Vi har utarbeidet følgende problemstillinger:

1: Hvordan er arbeidssituasjonen for kunstnere som selv har en funksjonsnedsettelse og som arbeider aktivt som kunstnere, eller ønsker å gjøre det?

1. Hvilke muligheter er det for å skaffe og etablere produksjonslokaler som tar høyde for tilgjengelighet og universell utforming?
2. Hvilke betingelser gjelder med hensyn til lokalleie, priser/betingelser og muligheter for tilpasning av eksisterende bygg/lokalteter?

2: Hvordan er situasjonen når det gjelder tilgjengelighet i de atelierene og produksjonslokalene som deltar i Oslo Open?

3. I hvilken grad er lokalene fysisk tilgjengelige? (Herunder rommenes størrelse, trinnfri adkomst, lyd, luft, lys, mv.)
4. I hvilken grad er andre tilgjengelighetshensyn ivarettatt, slik som HC-toalett, merking for personer med nedsatt syn, gelender/støttehåndtak, parkeringsmuligheter / offentlig tilgjengelig transport, allergihensyn og annet?

2.2 Begrepsbruk: personer med funksjonsnedsettelse

Denne kartleggingen tar utgangspunkt i en vid definisjon av funksjonsnedsettelse.

Begrepet funksjonshemming viser til et misforhold mellom individets forutsetninger og samfunnets krav til funksjon på områder som er vesentlige for selvstendighet og sosial tilværelse. Begrepet viser altså til barrierene som

hindrer den enkelte fra å delta i samfunnet på linje med andre. Dette inkluderer et bredt spekter av ulike typer funksjonsnedsettelse. Noen funksjonsnedsettelse er synlige, noen er synlige av og til, og andre er ikke-synlige. Vi bruker begrepene *personer med funksjonsnedsettelse* og *kunstnere med funksjonsnedsettelse* for å referere til den enkeltes utfordringer i møte med samfunnsskapte barrierer (jf. Tøssebro, 2010; Østern et al., 2023).

2.3 Begrepsbruk: tilgjengelighet og universell utforming

Universell utforming betyr at fysiske omgivelser, produkter, tjenester og informasjon skal utformes slik at de er tilgjengelig for alle. Tilgjengelighet er ledd i å fremme funksjonshemmedes deltakelse på ulike områder i samfunnet (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024a).

Universell utforming er lovfestet i likestillings- og diskrimineringsloven § 17, som pålegger virksomheter å utforme løsninger som er utformet for alle, uavhengig av funksjonsnedsettelse. FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne artikkel 2 utvider definisjonen til å også omfatte produkter, omgivelser, programmer og tjenester (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024b). Universell utforming retter seg mot allmennheten og har som mål å minimere behovet for særskilte tilpasninger. I norsk rett er plikten til universell utforming regulert i flere lover.⁵

Tilgjengelighet handler om tiltak for å fjerne eksisterende barrierer slik at personer med funksjonsnedsettelse får likeverdig tilgang. Tilgjengelighet inkluderer kompenserende tiltak der universell utforming ikke er realisert. FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne artikkel 9 (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024b) legger til grunn at offentlige myndighetsaktører har ansvar for å sikre tilgjengelighet til det fysiske miljøet, transport, informasjon, kommunikasjon og tjenester åpne for allmennheten. Tilgjengelighet kan derfor sikres både gjennom generelle tiltak og individuelle løsninger. Likestillings- og diskrimineringsloven (2018, §§20, 21, 22 og 23) gir rett til rimelig tilrettelegging i arbeidslivet, utdanning og offentlige tjenester, dersom tilpasningen ikke anses som en uforholdsmessig byrde, som er en skjønnsmessig vurdering.

⁵ Plan- og bygningsloven § 29-3 stiller krav om universell utforming av byggverk beregnet for allmennheten. Forskrift om tekniske krav til byggverk (TEK17) kapittel 12 konkretiserer standardene for tilgjengelighet i nybygg. Lov om offentlige anskaffelser § 5 fastsetter at offentlige kontrakter skal vektlegge universell utforming der det er relevant. Transportsektoren er forskrift om universell utforming hovedløsninger i kollektivtransport (2009), som fastsetter krav til tilgjengelighet i transportmidler, holdeplasser og terminaler. Innen IKT er plikten til universell utforming regulert i forskrift om universell utforming av IKT-løsninger (2021).

3 Metode

Kartleggingen bygger på en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder. Vi har gjennomført en spørreundersøkelse rettet til kunstnere i Oslo, kombinert med kvalitative intervjuer og observasjonsdata fra et utvalg av atelierfelleskap. Målet har vært å utvikle en nyansert forståelse av kunstnernes arbeidsforhold og beskrive hvordan tilgjengelighet og universell utforming fungerer i praksis.

3.1 Spørreundersøkelse

En spørreundersøkelse ble utviklet av forskerne i samarbeid med referansegruppen og pilottestet av tre kunstnere. Spørsmålene er inspirert av tidligere studier om universell utforming i kunstlokaler (Oslo kommune, 2022) samt retningslinjer og manualer fra Norges Handikapforbund (2017) og Tilgjengelighetshåndboka for kulturarrangører (Vordal, 2017). For å sikre deltagelse fra et bredt utvalg av kunstnere, ble undersøkelsen oversatt til engelsk. Dette var nødvendig fordi Oslo Opens egne tall viser at 24 av de drøyt 400 kunstnerne som deltok på Oslo Open 2024 oppga at de ikke snakker norsk⁶. Undersøkelsen ble gjennomført digitalt i desember 2024 og januar 2025. Vi benyttet surveyverktøyet Walr.

Oslo Open distribuerte en lenke til undersøkelsen på e-post til kunstnere som har deltatt på Oslo Open de siste ti årene (1090 personer). Den ble også sendt til medlemmer av kunstnerorganisasjonene Billedkunstnere i Oslo (380 personer), Unge kunstneres samfund (600 personer) og Norske kunsthåndverkere Oslo (140 personer). Alle mottok en invitasjon med oppfordring til å delta på spørreundersøkelse om tilgjengelighet i atelierene. Spørreundersøkelsen ble sendt ut én gang. Det er en viss overlapp mellom gruppene, siden enkelte personer kan være medlem av flere organisasjoner. Anslagsvis kan vi anta at 1000 personer mottok invitasjonen om å delta. Overskriften «Spørreundersøkelse om tilgjengelighet i atelierene» kan ha påvirket svarprosenten, ettersom mange av mottakerne trolig ikke har tilgang til atelier og dermed ikke opplevde undersøkelsen som relevant. Vi har ikke opplysninger om hvor stor andel det er av de som fikk henvendelse som faktisk har tilgang til et atelier. Kjønnfordelingen i utvalget samsvarer godt med SSBs tall (SSB, 2024).

⁶ I påmeldingsskjemaene til Oslo Open (tilgjengelig på norsk og engelsk) blir kunstnerne bedt om å oppgi om de snakker norsk, med svaralternativene «jeg snakker norsk» og «jeg snakker ikke norsk».

Undersøkelsen ble avsluttet 25. januar 2025 og resulterte i totalt 207 respondenter. På grunn av mulige overlapp i e-postlistene, er det ikke mulig å beregne en eksakt svarprosent. En estimert svarprosent er omtrent 20 prosent (207 av 1000).

Spørreundersøkelsen besto av 35 spørsmål om kunstnernes tilgang til og erfaringer med atelier- og visningslokaler. Den omfattet spørsmål om:

- atelierstørrelse
- leieforhold
- tilgang til fasiliteter
- vurdering av arbeidsforhold
- universell utforming og tilrettelegging

Respondentene ble bedt om å vurdere lokalets tilgjengelighet både for seg selv og for besøkende samt å dele erfaringer med eventuelle fordommer og holdninger knyttet til funksjonsnedsettelse i kunstfeltet.

Det er imidlertid viktig å tolke resultatene med varsomhet. Den lave svarprosenten kan medføre skjevheter i datagrunnlaget, noe som særlig gjelder sammenligningen mellom personer med og uten funksjonsnedsettelse. Gruppen med funksjonsnedsettelse utgjør en begrenset del av utvalget (n = 34), og det må tas høyde for at deltakere har hatt mulighet til å ikke svare på spørsmålene. Andelen med funksjonsnedsettelse tilsvarer omtrent den samme andelen som i befolkningen generelt (SSB, 2020). Selv om det lave antallet kan påvirke gjennomsnittsanalyser, gir fordelingen et grunnlag for sammenligning.

Det er grunn til å anta at de 207 som har besvart undersøkelsen i hovedsak er personer med tilgang til atelierer. 78 prosent av respondentene oppga at de har tilgang til atelier – enten kontinuerlig eller periodevis. Sammenligner vi dette mot Kulturetatens undersøkelse (2022), er det en litt høyere prosentandel i vårt utvalg som har tilgang (78 prosent mot 73 prosent).

3.2 Feltbesøk og intervjuer

I tillegg til spørreundersøkelsen gjennomførte vi feltbesøk i ti atelierer i Oslo-området, med observasjon av lokaler kombinert med intervjuer med kunstnerne. Her var Oslo Open bindeleddet, og de utarbeidet en liste over atelier, tok kontakt og laget avtaler. I dette utvalget er seks av atelierene kommunalt eid og drevet, og fire er private.

Feltbesøkene ble gjennomført med observasjonsguider og intervjuguider som var utarbeidet på forhånd. Opprinnelig hadde vi avtale med én informant per sted, men i tre atelierer kom andre kunstnere med underveis, og det resulterte i at totalt 16 informanter var involvert. I feltbesøkene la vi stor vekt på å forstå kunstnernes erfaringer med tilgjengelighet og universell utforming både for seg selv, for andre kunstnere og for besøkende med funksjonsnedsettelse. Vi forsøkte også å danne oss et bilde av i hvilken grad funksjonsnedsettelse og tilrettelegging er et tema i kunstmiljøene. Hvert av besøkene varte i omtrent én time og inkluderte en omvisning der kunstnerne delte sine erfaringer underveis i befaringen. Intervjuene var del av denne samtalen om lokaliteter og tilpasninger. Vi tok notater fra intervjuene og skrev ut notatene i etterkant.

Observasjonsguiden var strukturert i to hovedkategorier: tilgjengelighet for kunstnere og for besøkende. Tilgjengelighet for kunstnere ble vurdert ut fra deres muligheter for å be om tilrettelegging og tilpasninger, om atelieret var tilgjengelig for kunstnere med funksjonsnedsettelse og hjelpemidler i atelierene. Tilgjengelighet for besøkende ble vurdert ut fra tre kategorier: uteområder, inneområder og sikkerhet. For uteområder ble det vurdert tilgjengelighet for rullestolbrukere, HC-parkering, nærhet til kollektivtransport og vedlikehold av gangveier. Visningslokalene ble vurdert med hensyn til terskler, dørbredder, heistilgang, HC-toaletter og sikkerhetstiltak som merkede nødutganger og varsling med både lyd- og lysalarm. Her ble det samtidig inkludert detaljer om hva som er brede nok dører for en elektrisk rullestol og terskelhøyder. Intervjuguiden dekket spørsmål om kunstnernes bakgrunn og hvordan atelierene var tilrettelagt for kunstnere og besøkende med funksjonsnedsettelse. Den dekket temaer som tilgjengelighet i inne- og uteområder, sikkerhet, bruk av hjelpemidler og om tilgjengelighet ble prioritert i kunstmiljøet og av utleiere.

3.3 Analyse

Det kvantitative materialet er analysert gjennom deskriptiv statistikk og sammenligning av gjennomsnitt. Analysen har som formål å identifisere eventuelle barrierer og ulikheter knyttet til funksjonsnedsettelse. Respondentene er delt inn i to grupper basert på selvrapportert funksjonsnedsettelse, der én gruppe består av personer med funksjonsnedsettelse og én gruppe av personer uten funksjonsnedsettelse. For å undersøke forskjeller mellom gruppene, er det benyttet statistiske analyser som tester om ulikhetene skyldes tilfeldigheter eller om de er systematiske. Svarfordelingene er presentert i form av frekvens, prosent og gjennomsnitt. Forskjeller mellom

gruppene er beskrevet deskriptivt, og analysert ved hjelp av t-tester og kji-kvadrattester.

Krysstabeller er benyttet for å illustrere fordelingen av svar på kategoriske variabler (som for eksempel sammenligning mellom utleier og opplevd påvirkning av tilretteleggingen i atelierene).

Det kvalitative materialet fra feltarbeidet og spørreundersøkelsen er analysert ved hjelp av innholdsanalyse, tematisk analyse og systematisk kategorisering. Den tematiske analysen identifiserte mønstre i informantenes beskrivelser av barrierer og utfordringer. For å strukturere atelierenes tilgjengelighet, ble det utviklet en idealtypisk modell for tilgjengelighet inndelt i tre nivåer: grønt, gult og rødt. Modellen bygger på prinsipper fra idealtipe-analyse, der grønt nivå representerer ideell tilgjengelighet, mens rødt nivå indikerer betydelige begrensninger. Hvert atelier er vurdert ut fra disse kriteriene.

3.4 Medvirkning

Brukermedvirkning var en sentral del av kartleggingen.

Ved inngangen til prosjektet ble det etablert en referansegruppe, bestående av representanter fra Billedkunstnere i Oslo (BO) Forbundet Frie Fotografer (FFF), Unge Kunstneres Samfund (UKS), Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) og Unge Funksjonshemmede (UngFunk). Referansegruppen har bidratt i flere faser av prosjektet, slik som kvalitetssikring av spørreundersøkelsen, innspill på observasjons- og intervjuguiden og fortolkning av funn. Representanter fra FFO og UngFunk fordelte seg på feltbesøkene, slik at det ved hvert besøk var tilstedeværelse fra funksjonshemmedes interesseorganisasjoner.

Til sammen ble det gjennomført tre workshops med referansegruppen. I den første workshopen ble spørreundersøkelsens utforming diskutert, med mål om å sikre relevans og tydelig operasjonalisering av spørsmålene. I den andre workshopen ga deltakerne innspill til intervju- og observasjonsguiden, med vekt på brukerperspektivet på universell utforming og tilgjengelighet. Den siste workshopen var rettet mot analyse og fortolkning av foreløpige funn.

3.5 Forskningsetiske hensyn

Studien er gjennomført i tråd med forskningsetiske retningslinjer gitt av den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), og av Fafos forskningsetiske retningslinjer. Kartleggingen ble meldt

inn til Sikt, som er Fafos personvernombud for forskning. Studien ble tilrådt gjennomført. Tilgangen til datamaterialet har vært begrenset til forskergruppen. I spørreundersøkelsen og intervjuene ble deltakerne informert om at alle opplysninger behandles konfidensielt og anonymiseres slik at enkeltpersoner ikke kan gjenkjennes i notatet.

4 Resultater

I dette kapittelet presenteres funnene fra spørreundersøkelsen om tilgjengelighet og universell utforming i atelierer i Oslo-området. Basert på spørreundersøkelsen, observasjoner og intervjuer er formålet å kartlegge tilgjengelighet og universell utforming både for kunstnerne og besøkende.

Tilgjengelighet for kunstnere analyseres ut fra følgende dimensjoner:

- fasilitetstilgang
- arbeidsforhold
- egnethet
- muligheten til å påvirke

Tilgjengelighet for besøkende vurderes med utgangspunkt i:

- uteområdets utforming
- inneområdets tilgjengelighet
- sikkerhetstiltak

I presentasjonen av funnene følger analysen en strukturert tilnærming. Først beskrives utvalget og respondentenes kunstneriske bakgrunn, inkludert alder, kjønn, minoritetstilhørighet og kunstnerisk virksomhet. Deretter presenteres hovedfunnene fra spørreundersøkelsen gjennom frekvensfordelinger, og de blir supplert med analyser av forskjeller mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse. Resultatene fra de kvalitative intervjuene og observasjonene er basert på data fra feltbesøk, våre observasjoner og analyser av informantenes beskrivelser av egne erfaringer, vurdering av atelierenes tilgjengelighet, arbeidsbetingelser og strukturelle barrierer.

Funnene presenteres tematisk, der første del omhandler kunstneres tilgang til atelier, etterfulgt av en analyse av tilgjengeligheten i lokalene for kunstnere med funksjonsnedsettelse. Deretter beskriver vi lokalets egnethet som visningsrom, før kapitlet avsluttes med en vurdering av kunstnernes opplevelser av normer og holdninger i kunstfeltet.

4.1 Respondentene

Dette avsnittet gir en oversikt over kjennetegn ved respondentene i undersøkelsen. Innledningsvis presenteres demografiske variabler som kjønn, alder og minoritetstilhørighet. Deretter følger en gjennomgang av responden-

tene sin kunstneriske bakgrunn, herunder medlemskap i kunstnerorganisasjoner, kunstneriske uttrykksformer og inntektsforhold. Avslutningsvis beskrives forekomsten av funksjonsnedsettelse, type funksjonsnedsettelse, synlighet, praktiske begrensninger i hverdagen og behovet for tilrettelegging i kunstnerisk virksomhet.

Beskrivelse av utvalget

For å få en oversikt over respondentene som har svart på spørreundersøkelsen, spurte vi om bakgrunnsvariabler som kjønn, alder og om minoritets-tilhørighet.

Tabell 4.1 Beskrivelse av utvalget. Oppgitt i frekvens og prosent. N = 207

		Frekvens	Prosent
Kjønn	Mann	51	25
	Kvinne	146	71
	Ikke-binær/annet	3	2
	Ønsker ikke svar	6	3
Alder	24 år og yngre	0	0
	25–34 år	20	10
	35–49 år	68	33
	50–66 år	70	34
	67 år eller eldre	49	24
Minoritetstilhørighet	Ja	44	22
	Nei	145	71
	Ønsker ikke å svare	10	5
	Vet ikke	6	3

Kartleggingen viser en tydelig kjønnsfordeling blant respondentene. Av 207 deltakere, er 71 prosent kvinner og 25 prosent menn. En liten andel, 1 prosent, identifiserte seg som ikke-binære eller annet, og 3 prosent valgte å ikke oppgi sitt kjønn. Denne kjønnsfordelingen samsvarer godt med SSBs oversikt over kjønnsfordeling blant visuelle kunstnere tilknyttet den kulturelle skolesekken i 2023 (76 prosent kvinner mot 24 prosent menn).⁷

⁷ <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/kulturstatistikk/musikk-teater-og-annen-scenekunst/tabeller/kjonnsfordeling-blant-utovende-i-den-kulturelle-skolesekken-etter-kunst-og-kulturuttrykk.prosent>

Aldersfordelingen viser at det er en relativt jevn aldersfordeling i de tre kategoriene 35–49 år, 50–66 år og 67 år og eldre. At det er færre respondenter i alderskategorien 25–34 år kan illustrere at det er vanskelig å etablere seg som profesjonell aktør i kunstfeltet, og at det vanligvis tar mange år å bygge opp en slik karriere. Ingen respondenter har oppgitt å være 24 år eller yngre, noe som kan forklares med studier, manglende økonomi til å leie atelier eller lav tilknytning til kunstorganisasjoner. Dette korresponderer med tall fra SSB, som viser at personer innen yrkesgruppene kunsthåndverkere og grafiske arbeidere har flest yrkesaktive i alderen 40–54 år. I alderen 15–24 år er ingen registrert som sysselsatt (SSB, 2024).

22 prosent av de spurte har oppgitt at de tilhører en minoritetsgruppe. De ble ikke bedt om å begrunne type minoritetsbakgrunn, men spørsmålet var om de tilhørte en nasjonal, kulturell eller språklig minoritetsgruppe.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- 71 prosent er kvinner
- 67 prosent er i aldersgruppen 35–66 år
- 22 prosent tilhører en minoritetsgruppe

Kunstbakgrunn

For å få en oversikt over respondentenes kunstbakgrunn, stilte vi spørsmål om medlemstilhørighet i organisasjoner, type kunstform og inntekt. Etter- som utvalget består av visuelle kunstnere, begrenset vi svaralternativene til noen bestemte kunstformer.

Tabell 4.2 Kunstbakgrunn, organisasjonstilknytning og inntekt. N = 207

		Frekvens	Prosent
Medlem i kunstorganisasjon	Ja	196	95
	Nei	8	4
	Ønsker ikke svare	3	1
Kunstorganisasjon	Norske billedkunstnere	158	76
	Norske kunsthåndverkere	50	24
	Forbundet frie fotografer	20	10
	Samisk kunstnerforbund	4	2
	Andre	22	11

		Frekvens	Prosent
Inntektssituasjon	Hovedinntekt	114	55
	Biinntekt ved siden av annen jobb	58	28
	Tjener ikke penger på kunst	34	17

Nesten alle de spurte (95 prosent) er medlem av en kunstnerorganisasjon. 158 respondenter er medlem av Norske Billedkunstnere, fulgt av Norske Kunsthåndverkere der 50 respondenter er medlemmer. Færre respondenter er medlemmer i Forbundet Frie Fotografer (20 respondenter) og Samisk Kunstnerforbund (fire respondenter). Ettersom det var flere valg mulig, viser svarene at 26 prosent (52 av 196 respondenter) er medlem av mer enn én organisasjon. Kun fire prosent oppga å ikke være medlem av slike organisasjoner.

Resultatene viser at respondentene i hovedsak er etablerte kunstnere. På spørsmål om kunsten var inntektsgivende, svarte over halvparten (55 prosent) at kunst er deres hovedinntekt, mens 28 prosent har en annen jobb der kunst er biinntekt. 17 prosent oppga å ikke tjene penger på kunst.

Tabell 4.3 Type kunstform. Flere svar mulig. N = 207

Type kunstform	Frekvens	Prosent
Installasjon	85	41
Skulptur	79	38
Tegning	70	34
Maleri	62	30
Video/film/lyd	53	26
Tekstil	52	25
Fotografi	45	22
Konseptuell kunst	41	20
Performance	38	18
Kunst i offentlig rom	38	18
Grafikk	37	18
Tekst	34	16
Relasjonell estetikk / sosial praksis	25	12
Keramikk	24	12
Smykkekunst	6	3

Type kunstform	Frekvens	Prosent
Glass	2	1
Annet	11	5

Spørsmålet om typen kunstform ble satt opp som et flervalgsspørsmål. Funne viser at kunstnerne oppga mangfoldige kunstformer. Installasjon var den vanligste uttrykksformen, med 85 respondenter, etterfulgt av skulptur (79 respondenter), tegning (70 respondenter) og maleri (62 respondenter). Video, tekstilkunst og fotografi var også utbredt, med henholdsvis 53, 52 og 25 respondenter.

Vi utførte analyser med krysstabeller for å undersøke hvor mange respondenter som oppga mer enn én kunstform. Resultatene viser at majoriteten sjelden begrenset seg til én uttrykksform. De fleste kombinerte mellom to eller flere kunstformer, med et gjennomsnitt på tre. Det var også en respondent som oppga hele tolv kunstformer, noe som illustrerer bredden i respondentenes kunstpraksis.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- 95 prosent er medlem av kunstnerorganisasjon, 76 prosent er medlem av Norske billedkunstnere.
- Flest driver med installasjon, skulptur og tegning, der det kombineres i gjennomsnitt mellom to eller fem kunstformer.
- Majoriteten (83 prosent) har inntektsgivende kunst (enten som hovedinntekt eller biinntekt), der installasjon, skulptur og tegning er de vanligste kunstformene.

4.2 Hvor mange respondenter har funksjonsnedsettelse, og hva kjennetegner disse?

Kartleggingens mål er å undersøke tilgjengelighet og universell utforming i atelierer for kunstnere og besøkende med funksjonsnedsettelse. Det var derfor rimelig å inkludere spørsmål om respondentene har en funksjonsnedsettelse, for å etablere et sammenligningsgrunnlag i datamaterialet.

De som svarte ja til at de har en funksjonsnedsettelse, fikk oppfølgings-spørsmål om type funksjonsnedsettelse, synlig/tydelighet og eventuelle begrensninger i dagliglivet og tilretteleggingsbehov. Her vil resultatene bli presentert i antall med prosent i parentes. Ettersom utvalget er N = 34 personer, er det lite hensiktsmessig med prosentvis fremstilling.

Tabell 4.4 Funksjonsnedsettelse. Oppgitt i frekvens og prosent. N = 34

		Frekvens	Prosent
Funksjonsnedsettelse	Ja	34	16
	Nei	158	76
	Ønsker ikke å svare	17	8
Type funksjonsnedsettelse (flervalg)	Syn	5	16
	Hørsel	3	9
	Mobilitet	3	9
	Lærevansker	1	3
	Kognitive funksjonsnedsettelse	0	0
	Psykiske lidelser	12	38
	Nevrologisk skade / sykdom	2	6
	Autisme	2	6
	Tourettes	0	0
	ADHD	3	9
	Annen	3	9
Synlig/tydelighet	Synlig	0	0
	Ikke synlig	25	78
	Synlig/tydelig av og til	7	22
	Ønsker ikke å svare	0	0
Begrensninger	Ja, svært begrenset	4	13
	Ja, noe begrenset	20	63
	Nei	7	22
	Ønsker ikke svare	1	3
Krever tilrettelegging	Ja, i høy grad	5	16
	Ja, i noen grad	11	34
	Nei	14	44
	Ønsker ikke svare	2	6

Blant respondentene svarte 34 personer at de har en funksjonsnedsettelse, mens 158 personer rapporterte at de ikke har det. Dette betyr at omtrent 1 av 6 respondenter har funksjonsnedsettelser, noe som samsvarer med norske og internasjonale tall, som viser at rundt 17 prosent av befolkningen har funksjonsnedsettelser (SSB, 2020). Forekomsten er høyere blant kvinner enn menn: 19,9 prosent mot 15,5 prosent (SSB, 2020). Siden 71 prosent av utvalget i denne undersøkelsen er kvinner, er dette i tråd med de forventede funnene.

Psykisk lidelse er mest utbredt i vårt utvalg (12 personer), etterfulgt av synsnedsettelse (5 personer). Hørselshemming, mobilitetsutfordring og ADHD har alle blitt oppgitt av 3 personer. 2 personer har nevrologiske skader, og 2 personer har autismediagnoser. 1 person oppga lærevansker. Ingen rapporterte om kognitive funksjonsnedsettelser eller Tourettes syndrom. 3 respondenter nevnte en annen funksjonsnedsettelse, hvorav dette utdypes med alvorlig astma.

Type funksjonsnedsettelser var et flervalgsspørsmål. 73 prosent av de som svarte på dette, rapporterte én type funksjonsnedsettelse, mens 27 prosent rapporterte to eller flere.

25 respondenter beskrev at funksjonsnedsettelsen er ikke-synlig for andre, mens 7 oppgir at den er synlig av og til. Ingen rapporterte at den er synlig hele tiden. Dette kan skyldes at respondentene i vårt utvalg ikke bruker synlige hjelpemidler eller har bevegelseshemming. 2 respondenter har ikke svart på spørsmålet.

På spørsmål om funksjonsnedsettelsen påvirker daglig fungering, oppga 20 personer at de har noen begrensninger, mens 4 respondenter rapporterte om omfattende begrensninger. 7 respondenter oppga ingen begrensninger. Funnene viser at majoriteten har store eller noen begrensninger i dagliglivet.

Behovet for tilrettelegging varierer. 6 respondenter rapporterte et stort behov for tilpasninger, 11 personer har et moderat behov, mens 14 personer oppga at de ikke trengte tilrettelegging. På spørsmål om hva slags tilrettelegging respondentene hadde behov for, beskrev respondentene at de hadde behov for en fleksibel arbeidshverdag med mulighet til å regulere aktivitetsnivå og ta pauser. Videre beskrives rom for å kunne trekke seg tilbake eller redusere arbeidsmengden etter egen helse.

Samlet viser resultatene at rundt en sjettedel av respondentene har funksjonsnedsettelse. Ingen av respondenter har oppgitt at funksjonsnedsettelsen er synlig eller tydelig til enhver tid, noe som kan indikere at få benytter hjelpemidler eller har en form for bevegelseshemming. Selv om enkelte har rapportert om omfattende begrensninger, viser resultatene at majoriteten opplever få begrensninger, og at majoriteten har moderate behov for tilrettelegging.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- 34 av 207 (16 prosent) personer i vårt utvalg har oppgitt å ha funksjonsnedsettelse.
- Psykiske lidelser er mest utbredt (38 prosent), etterfulgt av synshemming (16 prosent).
- Ingen av respondentene har oppgitt å ha synlig funksjonsnedsettelse.
- 78 prosent har ikke-synlig funksjonsnedsettelse, og 22 prosent har funksjonsnedsettelse som er synlig av og til.
- 76 prosent har funksjonsnedsettelse som innebærer noen eller store begrensninger i hverdagen.

4.3 Kunstnernes vurdering av atelierforholdene

Etter en gjennomgang av kjennetegn ved utvalget, skal vi presentere kunstnernes vurderinger av atelieret de leier. Først fikk respondentene spørsmål om de har tilgang til atelier, der de som svarte ja fikk videre spørsmål om fasiliteter, tilfredshet, arbeidsforhold, universell utforming og tilgjengelighet. Dette er for å sikre at resultatene baseres på erfaringene til de som faktisk har tilgang til atelier samt å unngå irrelevante spørsmål for dem som ikke har en slik erfaring. Resultatene vil bli beskrevet i prosent.

Ateliertilgang

Undersøkelsen viser at 78 prosent (160 respondenter) har tilgang til atelier, mens 20 prosent (41 personer) ikke har tilgang. 2 prosent (3 personer) svarte at de har tilgang i begrensede perioder. 163 personer fikk dermed videre spørsmål om atelierbruk og utforming. Til sammenligning, i Kulturetatsens spørreundersøkelse (Oslo kommune, 2022), hadde 68 prosent tilgang og 5 prosent periodevis tilgang. Dermed har en høyere andel av kunstnerne i vårt utvalg ateliertilgang (78 prosent sammenlignet med 69 prosent).

Atelierstørrelse

Respondentene ble også bedt om å angi atelierstørrelse, med følgende instruksjoner: *Vennligst oppgi antall kvadratmeter du disponerer alene. Hvis du deler med andre, del antall kvadratmeter på hvor mange som deler atelieret.* Gjennomsnittlig atelierstørrelse blant respondentene er 34 kvadratmeter. Sammenligner vi gjennomsnittet med Kulturetatens rapport (2022), der gjennomsnittet er 40 kvadratmeter eller mindre, er resultatene i stor grad overlappende. Likevel kan gjennomsnittet bli påvirket av svært store eller svært små atelierer; i vårt utvalg varierte disse fra 3 til 100 kvadratmeter. Det kan derfor være mer hensiktsmessig å bruke median – det midterste tallet i rangert rekkefølge. Denne viser at det typiske atelieret er 27 kvadratmeter.

Tilgang til atelier blant kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse

Et av formålene med kartleggingen er å vurdere tilgjengeligheten for kunstnere med funksjonsnedsettelse, og situasjonen for kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse. Tabellen nedenfor viser den prosentvise fordelingen av ateliertilgang mellom personer med og uten funksjonsnedsettelse. Prosentandeler benyttes for å muliggjøre en direkte sammenligning mellom gruppene.

Tabell 4.5 Ateliertilgang. Oppgitt i prosentfordelinger mellom personer med og uten funksjonsnedsettelse

	Svaralternativer	Uten funksjonsnedsettelse. I prosent (n = 158)	Med funksjonsnedsettelse. I prosent (n = 34)
Tilgang til atelier	Ja	81	84
	Nei	17	16
	Kun i begrensede perioder	3	0
Bruk av atelier	Alle dager	41	26
	Noen dager i uken	46	44
	Noen dager i måneden	6	15
	Av og til / i perioder	8	15
	Aldri	0	0
Deler atelier med flere kunstnere	Ja	26	31
	Nei	38	45

	Svaralternativer	Uten funksjons- nedsettelse. I prosent (n = 158)	Med funksjons- nedsettelse. I prosent (n = 34)
	Deler bygg med flere kunstnere	37	24
Ateliersituasjon	Leier	78	79
	Eier	13	10
	Annet	9	10
Organisering av leieforhold	Privat	40	65
	Kommunal	40	9
	Organisasjon/ stiftelse	11	13
	Fremleie av en annen kunstner	5	9
	Annet	5	0
	Statlig aktør	0	4
Av de som krysset nei, hvorfor har de ikke tilgang til atelier?	Pris	31	40
	Annet	31	40
	Jobber hjemmefra	23	20
	Har ikke behov på fast basis	8	0
	Ikke tilfredsstillende standard	8	0
	Ikke tilfredsstillende lokalisering	0	0

Resultatene viser små forskjeller i ateliertilgang mellom gruppene. Blant kunstnere med funksjonsnedsettelse har 84 prosent tilgang til atelier, sammenlignet med 81 prosent blant kunstnere uten funksjonsnedsettelse. Andelen uten tilgang er tilnærmet lik, med den er på 16 prosent i gruppen uten funksjonsnedsettelse og 17 prosent i gruppen med funksjonsnedsettelse. En liten andel kunstnere uten funksjonsnedsettelse, tre prosent, oppgir at de har tilgang til atelier kun i begrensede perioder.

Til tross for få forskjeller i tilgangen til atelier, viser analysen at de to gruppene bruker atelierene ulikt. Blant kunstnere uten funksjonsnedsettelse

bruker 41 prosent atelieret daglig, mens andelen blant kunstnere med funksjonsnedsettelse er på 26 prosent. Andelen som benytter atelieret noen dager i uken er derimot relativt lik (46 prosent og 44 prosent). Kunstnere med funksjonsnedsettelse rapporterer oftere om en mer sporadisk bruk, hvor 15 prosent oppgir at de bruker atelieret noen dager i måneden, og ytterligere 15 prosent kun bruker det av og til eller i perioder. Disse funnene er i tråd med de åpne svarene om at kunstnere med funksjonsnedsettelse oppgir at de trenger fleksibilitet i hverdagen, som kan bety å bruke atelieret sjeldnere.

Videre viser funnene at kunstnere uten funksjonsnedsettelse er oftere organisert i atelierfellesskap enn kunstnere med funksjonsnedsettelse. Blant kunstnere med funksjonsnedsettelse deler 31 prosent atelier, mot 26 prosent av de uten funksjonsnedsettelse. Andelen som ikke deler atelier, er høyere blant de med funksjonsnedsettelse (45 prosent), enn de som ikke har det (38 prosent). **Den største forskjellen gjelder deling av bygning, der 37 prosent av kunstnere uten funksjonsnedsettelse deler bygning med andre kunstnere, sammenlignet med 24 prosent av kunstnere med funksjonsnedsettelse.** Resultatene viser at flere kunstnere med funksjonsnedsettelse har atelier alene, og at færre deler bygning med andre kunstnere. Dette kan skyldes segregerte romløsninger eller tilrettelegginger av atelierene, eller den enkeltes ønske om et mer avsidesliggende og skjermet atelier.

Kontrasten mellom gruppene er tydeligst i leieforhold. Blant kunstnere med funksjonsnedsettelse leier 65 prosent gjennom private aktører, mot 40 prosent av kunstnere som ikke har en funksjonsnedsettelse. Kun 9 prosent av personer med funksjonsnedsettelse leier kommunale atelierer, sammenlignet med 40 prosent av kunstnere uten funksjonsnedsettelse. Forskjellen viser at personer med funksjonsnedsettelse i større grad er avhengige av det private leiemarkedet. Leie gjennom organisasjoner, stiftelser eller fremleie er jevnt fordelt.

At flere med funksjonsnedsettelse er avhengige av det private leiemarkedet, kan sees i lys av kravene for å leie kommunale atelierer. Kunstneren må oppfylle profesjonskriterier, som innebærer en kombinasjon av krav til høy kunstnerisk produksjon og (fortrinnsvis) medlemskap i en kunstnerorganisasjon. Når vi vet at kunstnere med funksjonsnedsettelse møter barrierer for å etablere seg og komme inn på kunstutdanninger, og i tillegg kan ha behov for en fleksibel arbeidshverdag, kan dette påvirke deres muligheter i det kommunale leiemarkedet (Oslo kommune, 2022; Østern et al., 2023).

Kunstnere uten tilgang til atelier ble spurt om årsakene til dette. Den vanligste barrieren er pris, som ble oppgitt av 40 prosent av kunstnere med funksjonsnedsettelse og 31 prosent av kunstnere uten. Dette er kanskje ikke overraskende, ettersom kunstnere med funksjonsnedsettelse har vanskeligere for å komme inn under offentlige ordninger og blir nødt til å leie på det private markedet hvor leiekostnadene vanligvis er høyere.

Kun kunstnere uten funksjonsnedsettelse oppga at de ikke har behov for atelier på fast basis (8 prosent) eller at standard og fasiliteter ikke er tilfredsstillende (8 prosent). Ingen respondenter i noen av gruppene oppga lokalisering som en barriere.

Samlet sett er tilgangen til atelier relativt lik mellom gruppene, med små forskjeller i bruk og deling av lokaler. Kunstnere uten funksjonshemming leier oftere sammen med andre, mens kunstnere med funksjonsnedsettelse leier i stor grad alene. Imidlertid er den største forskjellen i eierforhold, der kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad er avhengige av private utleiere og har mindre tilgang til kommunale atelierer.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Tilgangen til atelier er nesten lik mellom gruppene.
- De fleste leier atelieret.
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse bruker atelieret i mindre grad på daglig basis (26 prosent mot 41 prosent).
- Flere kunstnere med funksjonsnedsettelse har atelier alene og deler sjeldnere bygning med andre (24 prosent mot 37 prosent).
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse leier oftere fra private aktører (65 prosent mot 40 prosent) og sjeldnere fra kommunale (9 prosent mot 40 prosent).
- Pris er den vanligste barrieren for tilgang til atelier for begge grupper.
- Flere kunstnere med funksjonsnedsettelse oppgir at de trenger fleksibilitet i hverdagen, noe som påvirker atelierbruken.

4.4 Tilgang til fasiliteter og egnethet i atelierer

Dette avsnittet presenterer kunstnernes tilgang til og vurdering av tilfredshet med atelierfasiliteter, og vi ser nærmere på eventuelle forskjeller mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse. Analysen dekker tilgang til

sentrale fasiliteter, tilfredshet med fysiske arbeidsforhold og vurderinger av atelierenes tilrettelegging og tilgjengelighet. Spørsmålene om tilgang og tilfredshet er også relevante for forståelsen av tilgjengelighet i et bredere perspektiv, ettersom faktorer som luftkvalitet, støy og lysforhold kan påvirke arbeidssituasjonen, særlig for kunstnere med sensorisk eller visuell sensitivitet.

Videre undersøkes kunstnernes mulighet til å påvirke tilgjengeligheten samt erfaringer med fordommer og holdninger knyttet til tilrettelegging. Resultatene belyser strukturelle barrierer og kunstnernes opplevelser av arbeidsvilkår i atelierfeltet. Vi vil sammenligne disse med resultatene fra Kulturetatens utredning, hvor vi har sammenlignbare tall (Oslo kommune, 2022).

Kunstneres tilgang til fasiliteter

For å undersøke atelierbyggenes utforming og infrastruktur, ble respondentene bedt om å vurdere tilgangen til ulike fasiliteter i atelierene, inkludert lagringsplass, vareheis, kontorplass, verksted, prosjektrum (et tilleggsrom for utvikling eller visning av kunstprosjekter), sosiale fellesarealer, kjøkken og toalett. I tillegg til produksjonslokalet er dette infrastruktur som er av betydning for hvordan atelieret fungerer for den enkelte kunster i arbeidshverdagen. Vurderingen ble gjort på en skala fra 1 til 4, med følgende alternativ: tilgang, manglende tilgang med behov, manglende tilgang eller ikke behov. Dette var for å få innsikt i hvilke barrierer som eksisterer for kunstnere generelt, og sammenligne disse mellom personer med og uten funksjonsnedsettelse.

92 prosent av respondentene rapporterte tilgang til toalettfasiliteter. 73 prosent av respondentene oppga at de har tilgang til kjøkkenfasiliteter. 10 prosent manglet kjøkkentilgang, til tross for behov.

Tilgangen til øvrige fasiliteter var mer varierende. Sosiale fellesarealer var tilgjengelige for 56 prosent av respondentene, mens 18 prosent oppga at de manglet tilgang til tross for behov. Samtidig oppga 11 prosent at de ikke hadde tilgang, mens 16 prosent ikke anså dette som relevant. Når det gjelder kontorplass, rapporterte 54 prosent tilgang, mens 9 prosent manglet tilgang til tross for behov. I tillegg oppga 9 prosent at de manglet tilgang, mens 28 prosent ikke hadde behov.

Tilgang til verksted fulgte et lignende mønster, der 52 prosent av respondentene hadde tilgang, mens 27 prosent oppga at de manglet dette til tross for behov. Videre rapporterte 12 prosent at de ikke hadde tilgang, og 9 prosent hadde ikke behov for verksted.

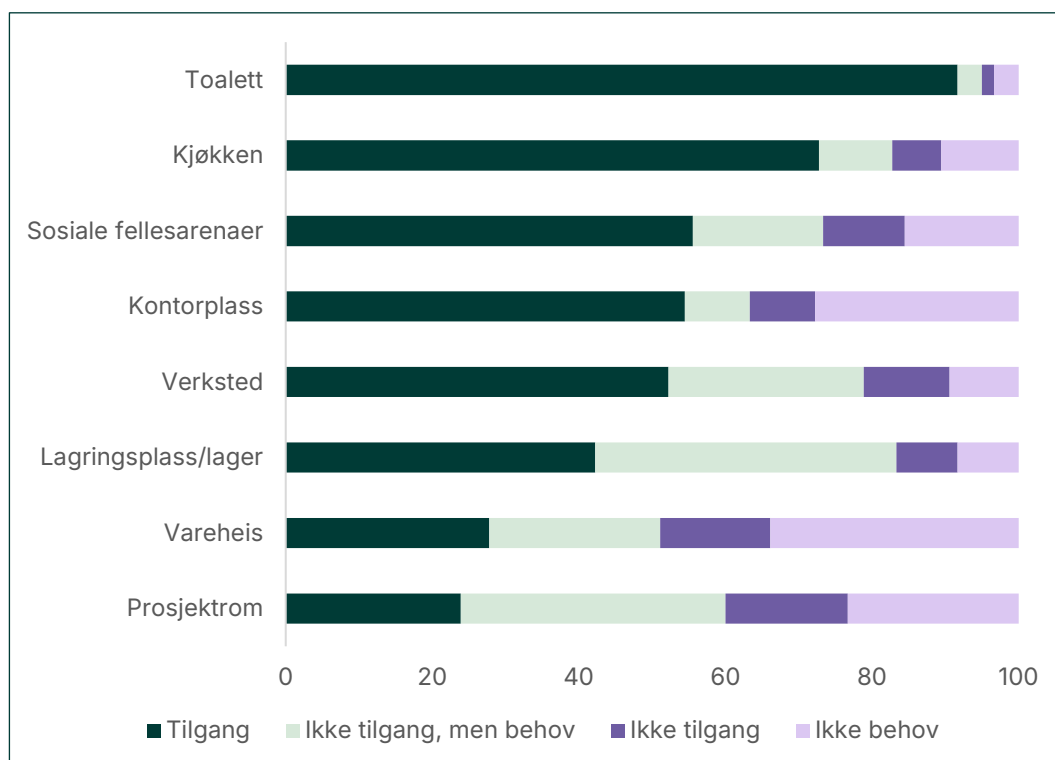
Lagringsplass utmerket seg som en av de fasilitetene flest oppga å mangle. Kun 42 prosent rapporterte tilgang, mens 41 prosent oppga at de manglet dette til tross for behov. De resterende respondentene fordelte seg likt mellom dem som ikke hadde tilgang (8 prosent) og dem som ikke hadde behov (8 prosent).

Tilgangen til vareheis var enda mer begrenset. Kun 28 prosent har tilgang, mens 23 prosent mangler dette til tross for behov. I tillegg oppga 15 prosent at de ikke hadde tilgang, og 34 prosent hadde ikke behov for vareheis.

Den minst tilgjengelige fasiliteten i utvalget var prosjektrum. Kun 24 prosent av respondentene har dette, mens 36 prosent manglet dette til tross for behov. Videre oppga 17 prosent at de ikke hadde tilgang, og 23 prosent at de ikke hadde behov.

Oppsummert viser funnene at toalett og kjøkken er tilgjengelige for majoriteten av respondentene, mens prosjektrum og vareheis er begrenset. Figur 4.1 viser at særlig lagringsplass, verksted og prosjektrum har høy etterspørsel, men begrenset tilgang. Disse resultatene samsvarer med Kulturetatens utredning, der de samme fasilitetene ble identifisert som begrenset, til tross for behov (Oslo kommune, 2022). Resultatene kan reflektere strukturelle begrensninger ved atelierene.

Figur 4.1 Tilfredshet med atelier, oppgitt i prosent. N = 180

For å kartlegge om det er forskjeller mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse, beregnet vi gjennomsnittsskårer for tilgang til fasiliteter. Skalaen ble justert slik at 1 indikerer ikke tilgang, 2 tilsvarer ikke tilgang, men behov og 3 angir tilgang. Alternativet «ikke behov» ble ekskludert for å tydeliggjøre forskjeller i faktisk tilgang.

Analysen av gjennomsnitt viser at tilgangen til fasiliteter er relativt lik på tvers av gruppene, med en gjennomsnittsskår på 2,5 for begge.⁸ At gjennomsnittet er 2,5, tyder på at de fleste ligger mellom at de har tilgang og mangler tilgang, men har behov. Dette antyder at utfordringer knyttet til fasilitetsbegrensninger i hovedsak er strukturelt betingende, snarere enn spesifikke for kunstnere med funksjonsnedsettelse.

Det er enkelte interessante forskjeller ved analyse av enkeltfasiliteter. Kunstnere med funksjonsnedsettelse har i større grad rapportert om udekket behov for prosjektrum (gjennomsnitt for kunstnere med funksjonsnedsettelse er 1,9 mot 2,1 for kunstnere uten funksjonsnedsettelse), verksted (2,4 mot 2,5) og sosiale fellesarenaer (2,3 mot 2,6).⁹ Vareheis har også moderate forskjeller, der personer med funksjonsnedsettelse oppga å ha større tilgang (2,2 mot 2,4).¹⁰ Den tydeligste kontrasten er tilgangen til toalettfasiliteter¹¹, der kunstnere med funksjonsnedsettelse oftere oppgir manglende tilgang, til tross for behov (2,8 mot 3,0). Dette betyr at fasiliteter som i utgangspunktet var tilgjengelige, ikke nødvendigvis er universelt utformet eller tilgjengelig for personer med funksjonsnedsettelse.

Funnene viser at det totalt sett er små forskjeller. Atelierfasilitetene er begrenset for begge gruppene, men som figur 4.2 viser, har kunstnere med funksjonsnedsettelse i litt større grad udekket behov for sosiale fellesarenaer, verksteder og prosjektrum. Manglende tilgang til toalett rapporteres i litt høyere grad å være en utfordring for denne gruppen.

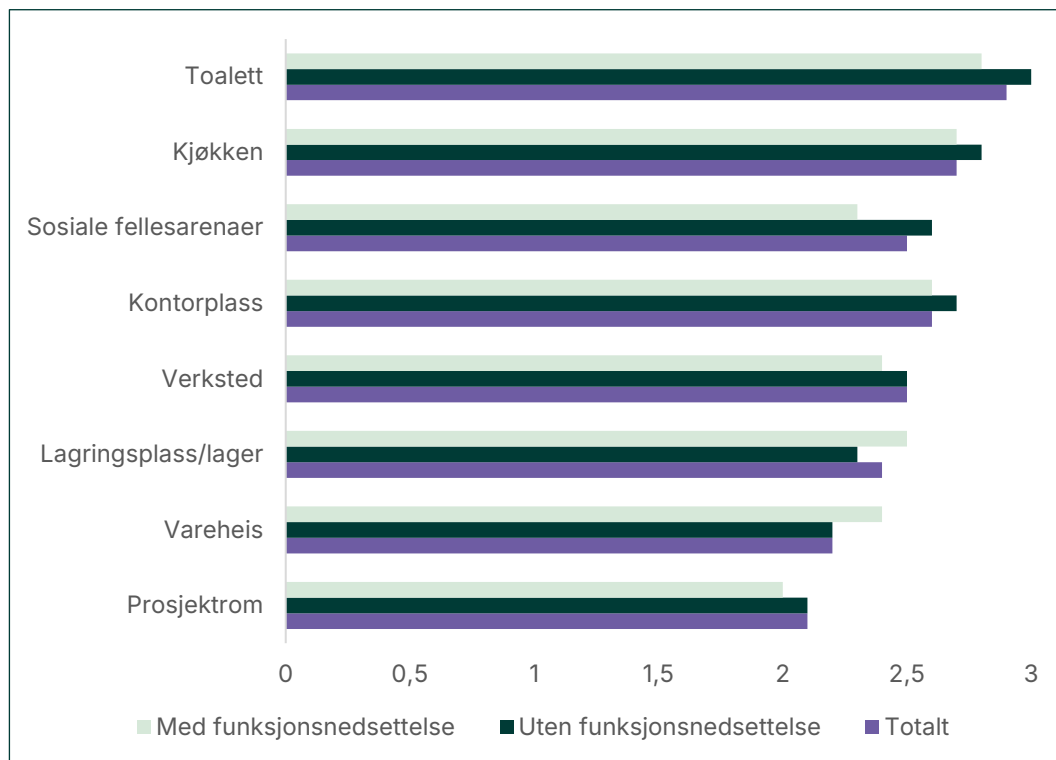
⁸ Resultatene viser ingen signifikant forskjell i tilgang til fasiliteter mellom gruppene, $p = 0,940$. Cohen's $d = 0,552$, noe som indikerer en liten til moderat effektstørrelse.

⁹ Kji-kvadratanalyser bekrefter at kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad rapporterer mangel på tilgang til sosiale fellesarenaer. ($\chi^2(2, N=119) = 3,55$, $p = 0,170$). Likevel viste analysen en svak tendens til at kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad manglet slik tilgang.

¹⁰ Vareheis, prosjektrum og sosiale fellesarenaer viser en trend mot forskjeller, men p -verdiene ($p = 0,210$; $p = 0,334$; og $p = 0,128$) er ikke signifikante på 0,05-nivået. Vareheis (Cohen's $d = 0,318$), prosjektrum (Cohen's $d = -0,231$) og sosiale fellesarenaer (Cohen's $d = -0,343$) har moderat effektstørrelse, noe som kan indikere forskjell, selv om den ikke er statistisk signifikant.

¹¹ Toalett viser en signifikant forskjell i tilgang mellom personer med og uten funksjonsnedsettelse ($p = 0,031$), med en moderat effektstørrelse (Cohen's $d = -0,446$). At toalett er det eneste som er signifikant, kan henge sammen med at behovet for de andre fasilitetene er mer jevnt fordelt, mens flere personer med funksjonsnedsettelse oppgir manglende tilgang til tross for behov til toalett.

Figur 4.2 Fordelingene av tilgang til fasiliteter, oppgitt i gjennomsnitt. N = 163

Hvordan opplever kunstnere tilfredsheten med fasilitetene?

Selv om tilgang til fasiliteter er en viktig indikator, gir det ikke alene tilstrekkelig informasjon i brukervennligheten. Respondentene med tilgang til fasiliteter ble derfor bedt om å vurdere tilfredshet med disse på en skala fra én til fire (svært fornøyd til svært lite fornøyd), hvor lavere verdier indikerer høyere tilfredshet. Resultatene viser at de som har tilgang til fasilitetene generelt er fornøyd, men at det likevel finnes variasjoner, der enkelte fasiliteter vurderes som mindre tilfredsstillende.

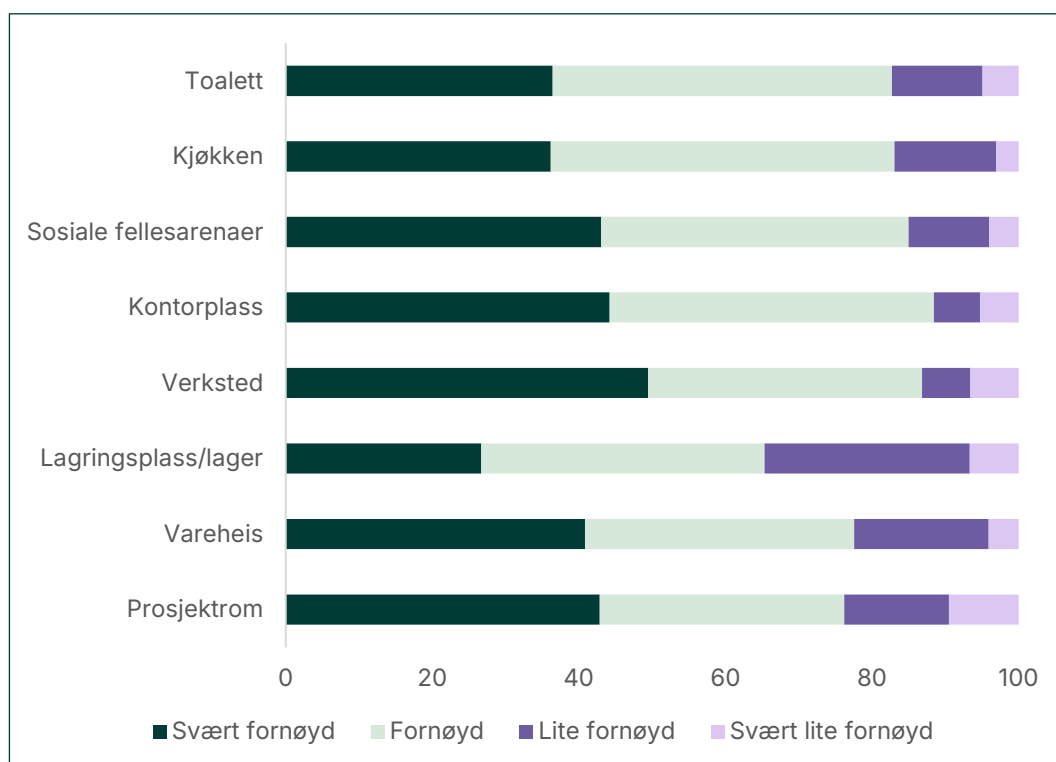
Kontorplasser, verksteder og sosiale fellesarenaer er blant fasilitetene med høyest tilfredshet. Henholdsvis 88 prosent er fornøyd med kontorplass, 87 prosent med verksted, og 85 prosent med sosiale fellesarenaer. Likevel er det verdt å merke seg at mellom tolv og femten prosent ikke er tilfredse med disse fasilitetene.

Kjøkken- og toalettfasiliteter vurderes også positivt, med tilfredshet på henholdsvis 83 prosent for begge, der 17 prosent har lav tilfredshet. Samtidig er vurderingene noe lavere for vareheis, der 78 prosent er fornøyd, mens 22 prosent rapporterte lav tilfredshet. Prosjektrum vurderes også lavere, med 76 prosent som er fornøyd og 24 prosent som er misfornøyd.

Den største utfordringen gjelder lagringsplass, hvor misnøye er mest utbredt. Mens 65 prosent er fornøyd, rapporterte 35 prosent utilfredshet, noe som antyder at de har begrensede lagringsmuligheter.

Figur 4.3 viser at majoriteten er fornøyd med fasilitetene som de har tilgang til. Samtidig har lagringsplass, prosjektrum og vareheis et forbedringspotensial. Sammenlignet med Kulturetatens undersøkelse, finner vi at våre funn samsvarer når det gjelder manglende lagringsplass (Oslo kommune, 2022), mens prosjektrum og vareheis i mindre grad rapporteres som utilfredsstillende av deres utvalg.

Figur 4.3 Tilfredshet ved fasiliteter, oppgitt i prosent. N = 42-162

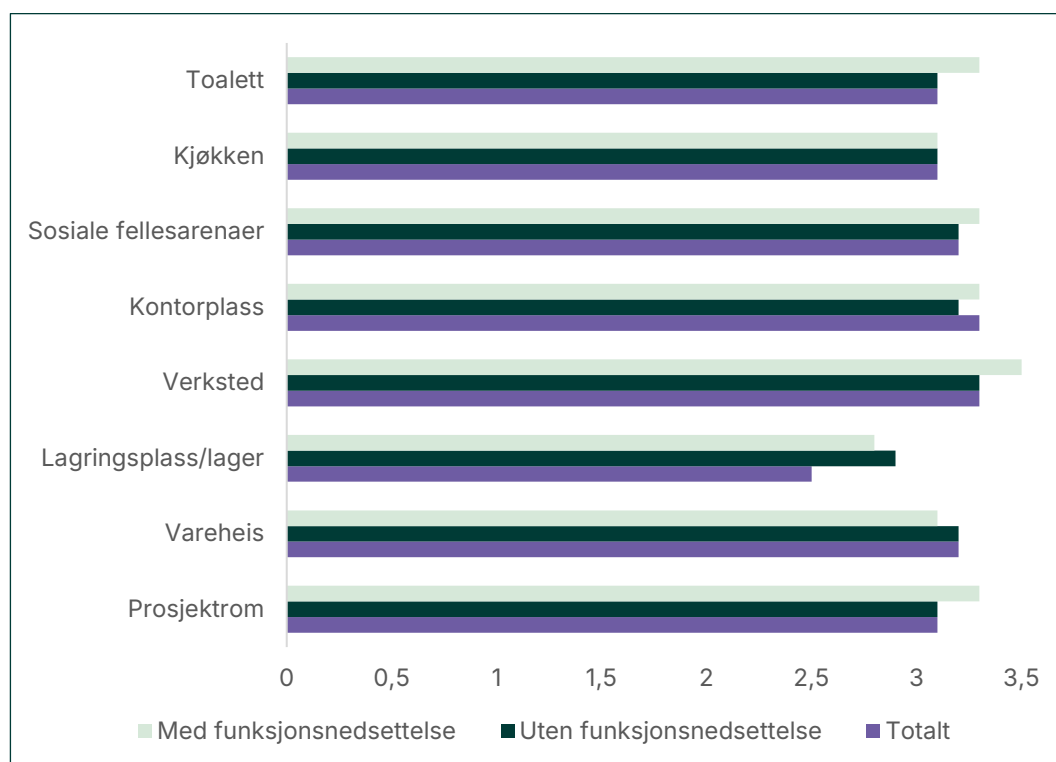
For å kontrollere for eventuelle forskjeller i tilfredshet mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse, ble det beregnet et samlet gjennomsnitt for vurderingene av fasilitetene. Høyere skårer indikerer høyere tilfredshet. Resultatene viser at det er svært små forskjeller mellom gruppene. Det er en gjennomsnittsskår på 3,1 for kunstnere uten funksjonsnedsettelse og 3,2 for kunstnere med funksjonsnedsettelse. Dette tyder på sammenfallende vurderinger, men med en tendens til noe høyere tilfredshet blant kunstnere med funksjonsnedsettelse. Forskjellen er imidlertid ikke statistisk signifikant.¹²

¹² Resultatene viser at det ikke er noen signifikant forskjell i tilfredshet med fasiliteter mellom gruppene ($p = 0,534$). Gjennomsnittlig tilfredshet er tilnærmet lik, med en skår på 3,1 for kunstnere uten funksjonsnedsettelse

En mer detaljert analyse av hver enkelt fasilitet avdekker enkelte forskjeller. Kunstnere uten funksjonsnedsettelse rapporterte lavere tilfredshet med prosjektrum, med et gjennomsnitt på 3,1, sammenlignet med kunstnere med funksjonsnedsettelse, som har et gjennomsnitt på 3,3. Tilsvarende gjelder for toalettfasiliteter, der kunstnere uten funksjonsnedsettelse har et lavere gjennomsnitt på 3,1 mot 3,3 for kunstnere med funksjonsnedsettelse¹³.

At kunstnere med funksjonsnedsettelse rapporterte noe høyere tilfredshet enn kunstnere uten, kan indikere at fasilitetene vurderes som tilstrekkelige når de først er tilgjengelige. Skårene ligger imidlertid tett, og det er ingen tydelige skiller mellom gruppene. Figur 4.4 gir en oversikt over tilfredshet med de ulike fasilitetene fordelt etter funksjonsevne.

Figur 4.4 Fordelingene av tilfredshet ved fasiliteter, oppgitt i gjennomsnitt. N = 40–155

og 3,2 for kunstnere med funksjonsnedsettelse. Effektstørrelsen (Cohen's $d = 0,13$) er lav, noe som indikerer at den observerte forskjellen mellom gruppene ikke har praktisk betydning.

¹³: Ingen av variablene viser statistisk signifikante forskjeller. P-verdiene varierer mellom 0,243 og 0,996. *Prosjektrum*: Cohen's $d = 1,007$ (stor effekt, men ikke signifikant). *Toalett*: Cohen's $d = 0,821$ (moderat effekt).

Selv om det er noen forskjeller i gjennomsnittlig tilfredshet mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse (basert på t-tester), er det ingen signifikante forskjeller mellom gruppene i henhold til kji-kvadrat-testene.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- De fleste har tilgang til grunnleggende fasiliteter som toalett (92 prosent) og kjøkken (73 prosent), mens tilgang til prosjektrum og vareheis er mindre utbredt (henholdsvis 24 og 28 prosent).
- En del respondenter oppgir å mangle lagringsplass, til tross for behov (41 prosent) og verksted (27 prosent).
- Tilgangen til fasiliteter er generelt ganske likt, men kunstnere med funksjonsnedsettelse mangler oftere prosjektrum (gjennomsnitt 2,0 mot 2,1) og toalettfasiliteter (gjennomsnitt 2,8 mot 3,0).
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse er mer tilfredse med fasilitetene, sammenlignet med de uten. Men forskjellene er små.

Hvordan vurderes de fysiske forholdene i atelierene?

Som del av studien stilte vi noen spørsmål om hvorvidt kunstnernes arbeidsforhold påvirkes av ulike fysiske faktorer i atelierene. Respondentene vurderte takhøyde, lysforhold, lydmiljø, romstørrelse, luftkvalitet og tilgang til maskiner og utstyr på en skala fra 1 til 4 (svært fornøyd til svært lite fornøyd). Høyere skårer indikerer høyere tilfredshet. Resultatene er delt. På den ene siden er kunstnerne fornøyd med enkelte sider ved fysiske arbeidsforhold (takhøyde, lysforhold og lyd), mens andre sider (størrelse, maskiner/utstyr og luftkvalitet) har lavere skårer.

Majoriteten av respondentene svarte at takhøyden er tilfredsstillende. 85 prosent oppga at de er fornøyd eller svært fornøyd med dette. Lysforhold og lydforhold ble også vurdert positivt. 75 prosent oppga at de er fornøyd.

Tilfredsheten med atelierstørrelse er noe lavere. Totalt 64 prosent svarte at de er fornøyd, mens 36 prosent rapporterte å ikke være fornøyd. Som tidligere vist, er den gjennomsnittlige atelierstørrelsen på 34 kvadratmeter, mens medianen var 27 kvadratmeter. Dette betyr at mange har atelier som er mindre enn gjennomsnittet. Resultatene viser at 57 prosent har atelier som er mindre enn 34 kvadratmeter (96 av 168 angitte svar), hvor det minste atelieret er på 3 kvadratmeter. I de åpne svarene utdypet respondentene situasjonen med små lokaler, og rapporterte om plassmangel som en utfordring med et begrenset areal som hindrer muligheten til å arbeide

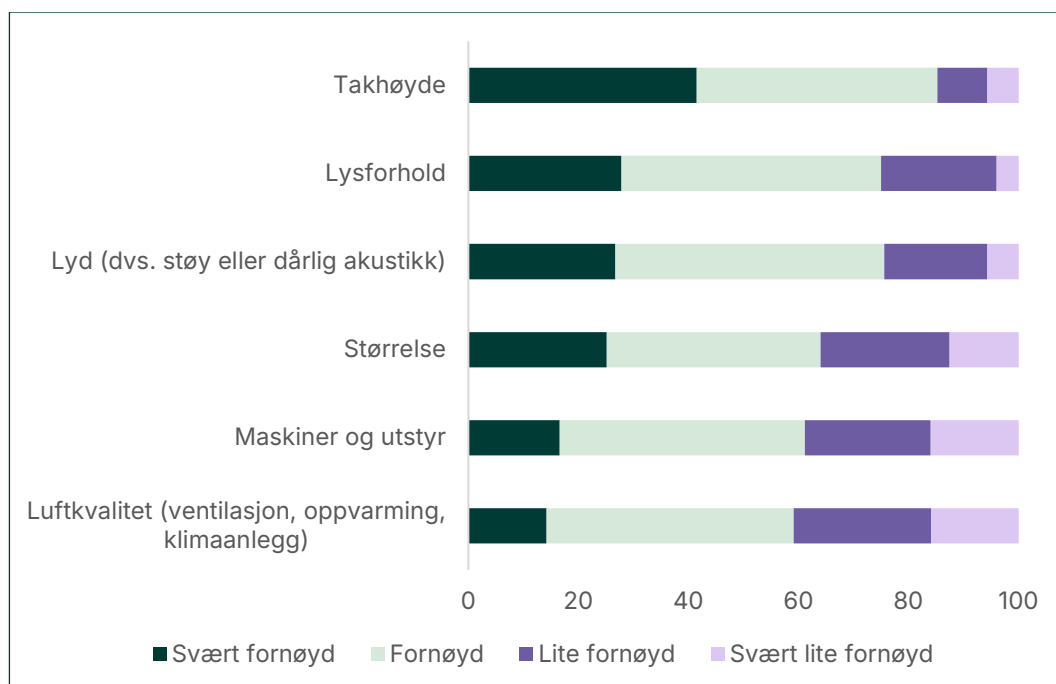
slik de ønsker. Det største atelieret er oppgitt til 200 kvadratmeter, og dette utgjør et ytterpunkt i den andre enden av skalaen.

Tilgang til maskiner og utstyr får blandede vurderinger. 62 prosent er fornøye, mens 38 prosent er lite eller svært lite fornøye, noe som kan indikere utilstrekkelig eller lite egnet utstyr.

41 prosent av respondentene er misfornøye med luftkvalitet, mens 59 prosent er fornøye. Den høye andelen som oppga at de har problemer, tyder på utfordringer med ventilasjon og inneklime. En respondent beskrev for eksempel at hen må bruke yttertøy hele vinterhalvåret på grunn av kulde i atelieret. Kulturetatens undersøkelse hadde lignende funn, hvor 42 prosent oppga utilfredshet med ventilasjonsforholdene (Oslo kommune, 2022). Kunstnere som arbeider med skulptur, tekstil og installasjon rapporterte høyest tilfredshet med luftkvaliteten i sine arbeidslokaler, mens de som jobber med glass, smykkekunst og keramikk er blant de minst fornøye.

Plassmangel begrenser arbeidsmulighetene og utilstrekkelig utstyr kan påvirke produksjonsforholdene. Ventilasjonsproblemer og dårlig inneklime kan føre til utfordringer med både for varme og kalde lokaler avhengig av årstid.

Figur 4.5. Tilfredshet ved arbeidsforhold, oppgitt i prosent. N = 176

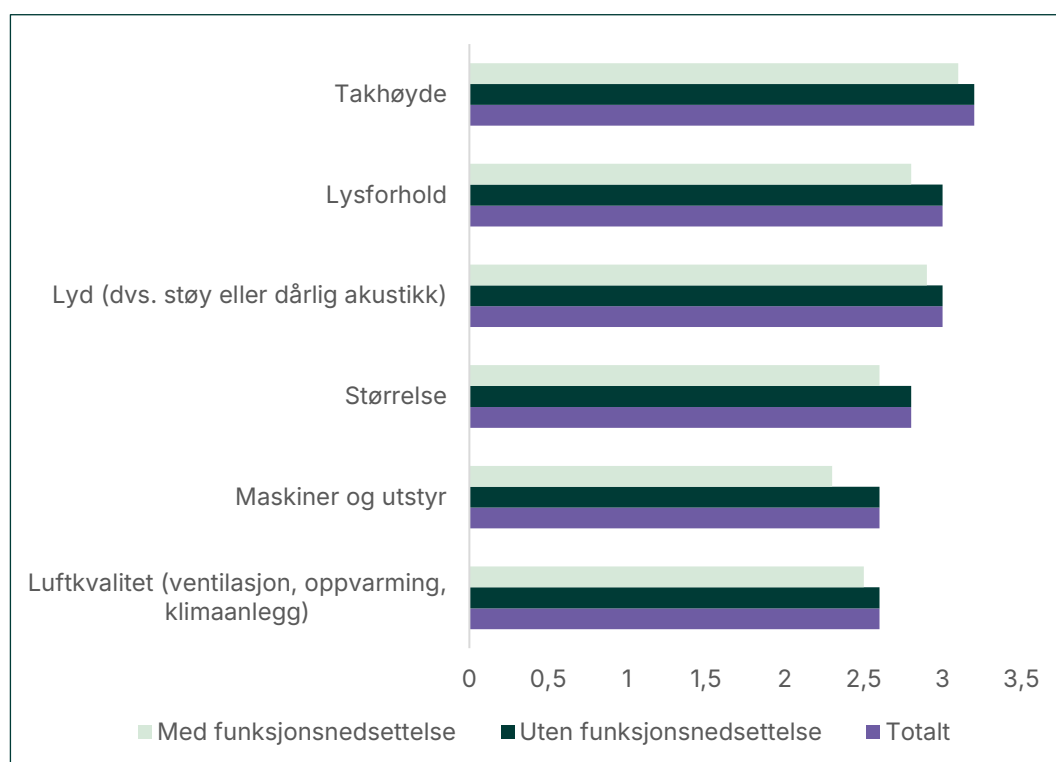

Som tidligere undersøkes variasjoner i rapporteringen mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse. Vi regnet ut en samlet gjennomsnittsskår på tilfredshet med arbeidsforholdene. Skalaen er konstruert slik at la-

vere skårer indikerer større misnøye. Deretter sammenlignet vi de to gruppene (jf. figur 4.6). Resultatene viser at det er gjennomgående tendens til at kunstnere med funksjonsnedsettelse (2,7) uttrykker noe lavere tilfredshet med arbeidsforholdene enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse (2,9). Forskjellen er likevel ikke statistisk signifikant.¹⁴

Selv om de overordnede gjennomsnittene er relativt like, viser analysen variasjoner i vurderingene av spesifikke arbeidsforhold (se figur 4.6). Kunstnere med funksjonsnedsettelse har rapportert jevnt over litt høyere misnøye med atelieerstørrelse (2,6 mot 2,8) og tilgang til maskiner og utstyr (2,3 mot 2,6).¹⁵

Figur 4.6 Tilfredshet ved arbeidsforhold, oppgitt i gjennomsnitt. N = 167

¹⁴ Analysen viser at det ikke er en signifikant forskjell i samlet tilfredshet mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse ($p = 0,295$). Effektstørrelse (Cohen's $d = -0,26$) er liten til moderat, noe som indikerer at eventuelle forskjeller i tilfredshet er marginale.

¹⁵ Størrelse, p -verdi: 0,243 (ikke signifikant) og Cohen's d : -0,24 (liten-moderat effektstørrelse). Maskiner og utstyr $p=0,102$ og Cohens -0,34. Både areal og tilgang til nødvendig utstyr bekreftes også av kikkvadrattester, som viser signifikante tall for både størrelse på atelier ($\chi^2(3, N=140) = 5,43, p = 0,143$), signifikant lineær sammenheng $p = 0,043$ og tilgang til maskiner og utstyr ($\chi^2(3, N=140) = 10,15, p = 0,017$). I tillegg finner vi at kunstnere med funksjonsnedsettelse oftere rapporterer å være svært lite fornøyd med takhøyde, enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse ($\chi^2(3, N=141) = 11,19, p = 0,011$).

Oppsummering av de viktigste funnene:

- De fleste som har svart på undersøkelsen har oppgitt høy grad av tilfredshet med takhøyde (85 prosent), lysforhold (75 prosent) og lydmiljø (75 prosent).
- De har oppgitt lavere tilfredshet med luftkvalitet (41 prosent), tilgang til maskiner og utstyr (38 prosent) og atelierstørrelse (36 prosent).
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse rapporterte noe lavere tilfredshet med de nevnte forholdene enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse, spesielt når det gjelder atelierstørrelse, tilgang til utstyr og takhøyde. Forskjellene er små, men indikerer at denne gruppen kan møte ekstra utfordringer i sine arbeidsforhold.

Er atelierene tilrettelagt for kunstnere med funksjonsnedsettelse?

Kartleggingen inkluderte spørsmål om hvordan tilgjengeligheten til atelierene vurderes for personer med funksjonsnedsettelse. Respondentene ble bedt om å vurdere kollektivtransport, opplevelse av trygghet, fysisk tilgjengelighet, tilgang til hjelpemidler og tilpasning av arbeidsutstyr. Spørsmålene var utformet for å ta høyde for ulike funksjonsnedsettelse, inkludert bevegelseshemming, autismediagnoser og psykiske lidelser.

Kollektivtransport vurderes som tilgjengelig av 66 prosent av respondentene, mens 18 prosent mener at dette delvis stemmer. 11 prosent opplever transporten som utfordrende, og 5 prosent er usikre. Trygghet i atelieret, definert ut fra faktorer som luftkvalitet, lysforhold og støy, vurderes som god av 34 prosent, mens 42 prosent mener det kun delvis er tilfellet. 14 prosent opplever atelieret som utrygt.

I vurderingen av om atelieret er fysisk tilgjengelig for personer med rullestol, svarte halvparten av de spurte (49 prosent) at atelieret ikke er tilgjengelig for rullestolbrukere. 20 prosent oppga at det er tilgjengelig, mens 26 prosent oppga at det er delvis tilgjengelig.

Respondentene rapporterte at atelierene i liten grad har tilpasset verktøy, bord og benker til personer med ulike funksjonsnedsettelse. 5 prosent mener at det finnes slike tilpasninger, mens 12 prosent mener de delvis er til stede. En stor andel, 73 prosent, svarte at slike tilpasninger ikke finnes, mens 10 prosent svarte «vet ikke».

Tilgang til teknologiske hjelpemidler, som luper eller dikteringsverktøy, er nærmest fraværende. 1 prosent svarte at tekniske hjelpemidler finnes i deres atelierer, og 2 prosent svarte at det delvis finnes. 79 prosent mener at slike hjelpemidler ikke er tilgjengelige, mens 18 prosent svarte «vet ikke». Dette er typer av utstyr som vanligvis ikke sorteres inn under utleiers ansvarsområde, men heller hjelpemiddelsentralen eller hva den enkelte selv må forventes å skaffe seg hvis det er et behov.

Samlet ser vi at tilgjengelighet i atelierrene er begrenset på flere områder. Tilgang via kollektivtransporten vurderes i stor grad å være på plass, mens noen fysiske barrierer er likevel en utfordring, særlig for personer med fysiske funksjonsnedsettelse. Dette peker på strukturelle mangler ved atelierrene, som begrenser kunstnernes arbeidsmuligheter og publikums muligheter til å besøke atelierer og visningsrom.

Figur 4.7 Vurderinger av tilgjengelighet i atelieret for kunstnere med funksjonsnedsettelse. N = 178

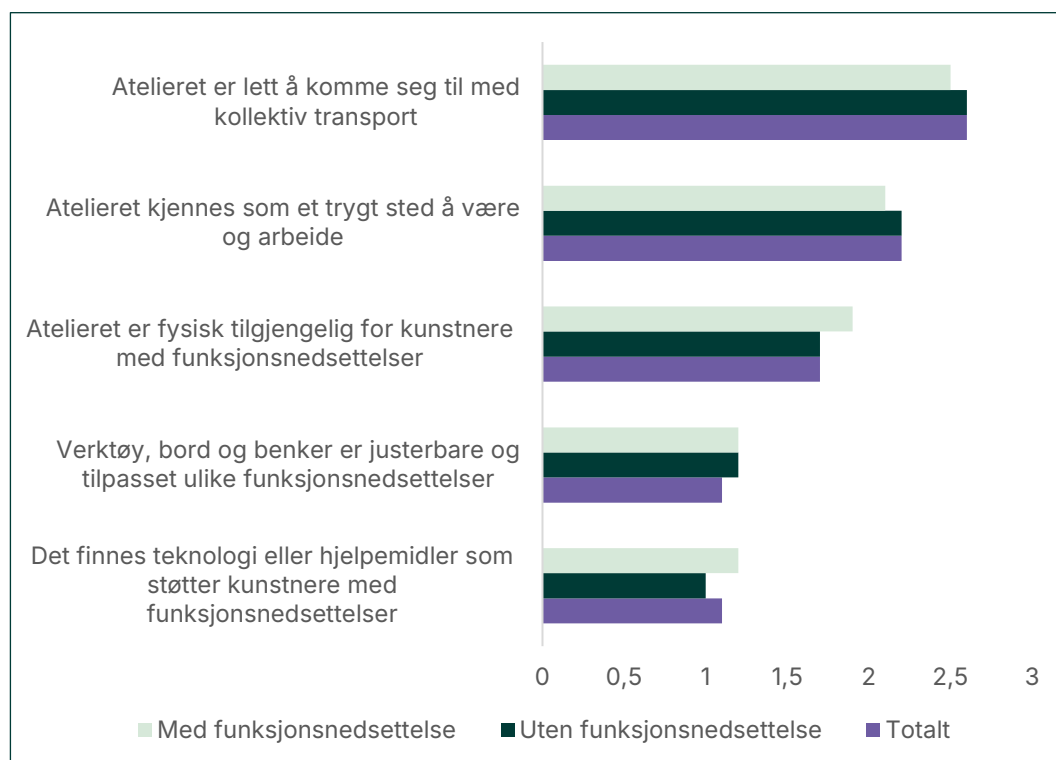
For å undersøke ulikheter i opplevd tilgjengelighet mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse, ble det beregnet en samlet gjennomsnittsskår. Skalaen varierte fra 1 til 3, der høyere skårer indikerer tilgjengelighet, mens lavere skårer signaliserer begrensninger.

Resultatene tyder på at tilgjengeligheten i atelierrene er begrenset, men at vurderingene i stor grad er sammenfallende mellom gruppene (gjennomsnitt på 1,8 for begge gruppene). Samtidig viser analysen en tendens til at kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad rapporterer utfordringer knyttet til tilgjengelighet. Det er marginale forskjeller mellom respondentene.

Kunstnere med funksjonsnedsettelse vurderer tilgang til teknologi og hjelpemidler som bedre (1,2 mot 1) enn de uten funksjonsnedsettelse. Det samme gjelder tilgjengelighet for kunstnere med funksjonsnedsettelse, der personer med funksjonsnedsettelse vurderer dette som mer tilgjengelig (1,9 mot 1,7). Forskjellene er imidlertid ikke signifikante. En mulig forklaring kan være at kunstnere med funksjonsnedsettelse bevisst velger lokaler som er tilgjengelig for dem.

Figur 4.8 oppsummerer gjennomsnittsskårene for hver påstand, fordelt mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse samt det samlede gjennomsnittet.

Figur 4.8 Fordelingene av atelierers tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse, oppgitt i gjennomsnitt. N = 159

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Tilgangen for kunstnere med funksjonsnedsettelse er begrenset, spesielt fysisk tilgjengelighet, tilrettelegging av utstyr og hjelpemidler.
- 20 prosent oppgir at atelieret er tilgjengelig for personer i rullestol, og 26 prosent oppgir delvis tilgjengelig for personer i rullestol.
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse oppga å ha mer tilgang til teknologi og hjelpemidler, og at atelieret er mer fysisk tilgjengelig, sammenlignet med kunstnere uten funksjonsnedsettelse.

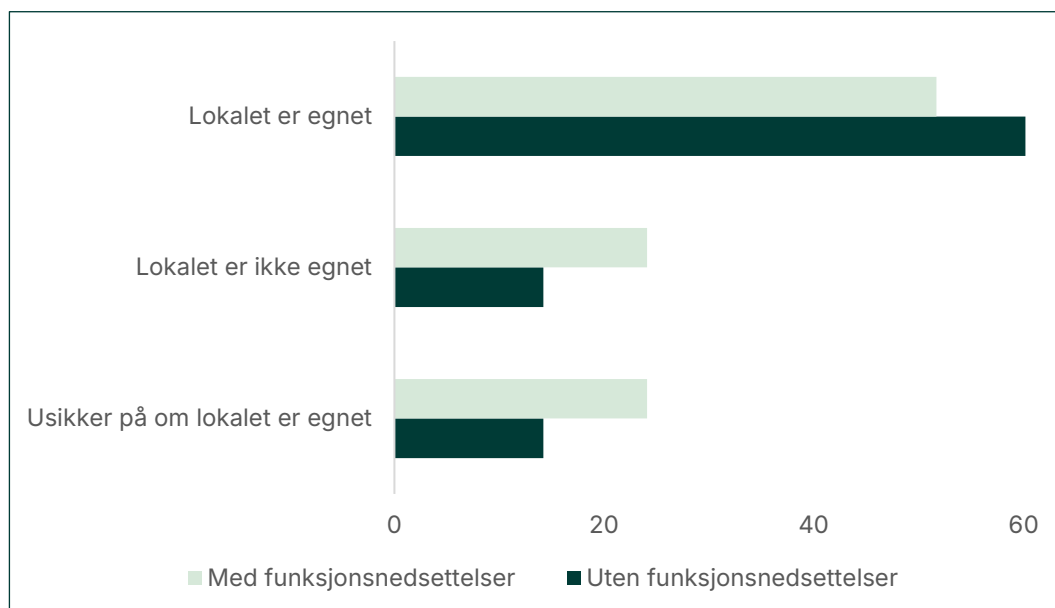
Lokalets egnethet

Respondentene ble spurt om de opplever lokalet som egnet for sitt arbeid.

For å undersøke om kunstnere med funksjonsnedsettelse vurderer atelierenes egnethet annerledes enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse, har vi gjort en prosentvis sammenligning. Som figur 4.9 illustrerer, viser resultatene at kunstnere med funksjonsnedsettelse opplever lokalene mindre egnet for sitt arbeid sammenlignet med kunstnere uten funksjonsnedsettelse. Totalt for hele utvalget oppga 68 prosent av de spurte at lokalene er egnet, mens 16 prosent svarte nei og 16 prosent er usikre.

Her ser vi tydeligere forskjeller i svarene fra kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse. 72 prosent av kunstnere uten funksjonsnedsettelse oppga at lokalene er egnet, mens 52 prosent av kunstnerne med funksjonsnedsettelse svarte det samme. I tillegg er en større andel av kunstnere med funksjonsnedsettelse usikre på lokalets egnethet (24 prosent mot 14 prosent). Forskjellen mellom de to gruppene illustreres i figuren nedenfor.

Figur 4.9 Prosentvis fordeling av vurdering av atelierets egnethet. N = 170

Prosentvise fordelinger er ikke nok for å fastslå en reell sammenheng mellom atelierenes egnethet og funksjonsevne, og vi har gjennomført gjennomsnittsanalyser for egnethet mellom de to gruppene. Resultatene viser at kunstnere med funksjonsnedsettelse har et gjennomsnitt på 2,3 mot 2,6 for de som ikke har funksjonsnedsettelse. Forskjellen viser en tendens i materialet, noe som tyder på at vurderingen av lokalets egnethet systematisk varierer med funksjonsevne, der de med funksjonsnedsettelse vurderer dette som litt dårligere. Resultatene er imidlertid ikke statistisk signifikante.¹⁶

Oppsummering av de viktigste funnene:

- 68 prosent av kunstnerne mener at lokalene er egnet, 16 prosent mener de ikke er egnet, og 16 prosent er usikre.
- Det er forskjeller i svarene på dette punktet. 72 prosent av kunstnere uten funksjonsnedsettelse mener at lokalene er egnet, mot 52 prosent av kunstnere med funksjonsnedsettelse.
- Gjennomsnittsanalyse viser en tendens til forskjeller mellom gruppene.

4.5 Muligheten for å påvirke tilgjengelighet i atelierene

Respondentene ble presentert for en rekke påstander hvor de skulle vurdere muligheten til å påvirke tilrettelegging i atelierene. Dette ble målt på en skala fra 1 til 5 med svaralternativene «ja», «delvis», «nei», «vet ikke» og

¹⁶ Gjennomsnitt for egnet lokale vurderes til p-verdi på 0,052, noe som er på grensen til signifikans. Effekten (Cohen's d = -0,399) er moderat. Dette tyder på at funnene må tolkes med forsiktighet.

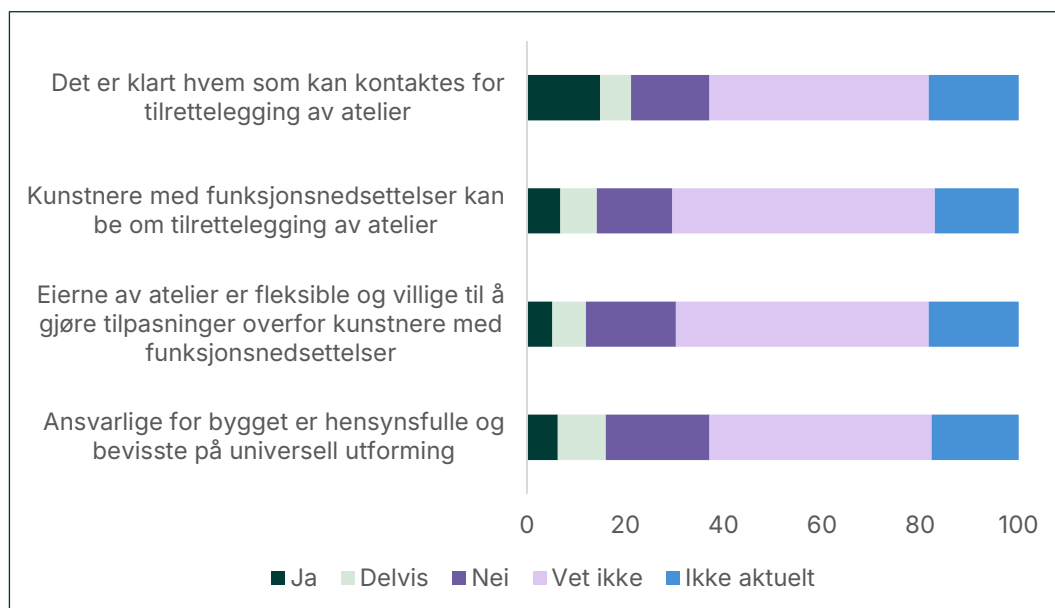
«ikke aktuelt». Formålet med spørsmålet er å undersøke om respondentene opplever at det finnes en reell mulighet for tilrettelegging og hvem som har ansvaret for slike tiltak. Først presenteres resultatene til hele utvalget, og deretter gjøres det en sammenligning av svarene til kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse.

Det overordnede inntrykket er at det i liten grad oppfattes som klart og tydelig *hvem* som kan kontaktes, *hvor* spørsmål om tilpasninger kan rettes mot og *hvem* som er ansvarlig for oppfølging. Samlet varierer svarene «ja» og «delvis» mellom 12 og 21 prosent. Figur 4.10 viser at det er en klar overvekt av respondenter som svarte at de ikke vet. Dette indikerer en generelt lav oppmerksomhet om tilretteleggingsmuligheter, eller eventuelt at slike muligheter ikke er godt kommunisert.

Påstanden om at det er klart hvem som kan kontaktes for tilrettelegging i atelierer preges av stor usikkerhet. 15 prosent mener at dette er tydelig, mens 45 prosent oppga at de ikke vet. 6 prosent svarte delvis, og 16 prosent svarte nei. Tilsvarende gjelder for tilrettelegging i atelier for kunstnere med funksjonsnedsettelse, der 7 prosent oppga at de kan be om den type tilrettelegging, mens 7 prosent svarte delvis. Hele 53 prosent vet ikke, mens 15 prosent svarte nei.

5 prosent mener at eierne er villige til å gjøre tilpasninger i atelierene for personer med funksjonsnedsettelse, 6 prosent mener at dette delvis stemmer, mens 18 prosent svarte nei og 51 prosent er usikre. Driftsansvarlige og vaktmestre vurderes på samme måte, der 6 prosent mener de tar hensyn til universell utforming, 10 prosent mener de delvis tar hensyn, mens 21 prosent er misfornøyde og 45 prosent oppga at de ikke vet. Det er rundt 20 prosent innenfor hver påstand som mener at det ikke er aktuelt.

Figur 4.10. Vurderinger av påvirkning i atelierene for personer med funksjonsnedsettelse. N = 176

Vi har sett nærmere på hvordan disse svarene fordeler seg med hensyn til hvilke typer utleiere respondentene har. Som tabellen nedenfor viser, opplever de kunstnerne som leier av organisasjoner og stiftelser å ha størst påvirkningsmulighet (60 prosent ja, 30 prosent delvis og 10 prosent nei), mens de som leier fra private utleiere (24 prosent ja, 24 prosent delvis og 52 prosent nei) eller fremleie fra en annen kunstner (25 prosent påvirkning og 75 prosent nei) opplever minst innflytelse. Kommunale aktører gir noe større handlingsrom (der 23 prosent opplever full påvirkningsmulighet, 39 prosent delvis), men begrensningene ser fortsatt ut til å være store.

Funnene må tolkes med forsiktighet siden det er små tall. Antallet som har oppgitt at de leier av en annen kunstner og av statlige aktører er så små det ikke gir mening å fordele på denne.

Tabell 4.6 Muligheten til å påvirke, etter type utleier av atelier. Prosent. N = 133

	Ja	Delvis	Nei
Organisasjon/stiftelse	60	30	10
Kommunal aktør	23	39	39
Privat utleier	24	24	52

Er det forskjeller i tilgjengelighet og påvirkning mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse?

Når vi sammenligner hvordan kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse vurderer påstandene om deres opplevde muligheter til å påvirke, ser vi at

det bare er minimale forskjeller mellom de to gruppene. Samlet skår viser et gjennomsnitt på 2,0 for begge gruppene. Skalaen er skåret om slik at 1 = nei, 2 = delvis og 3 = ja. De som svarte «vet ikke» er tatt ut for å ikke skape skjevheter i gjennomsnittet. Vi finner ikke statistisk signifikante forskjeller i resultatene.¹⁷

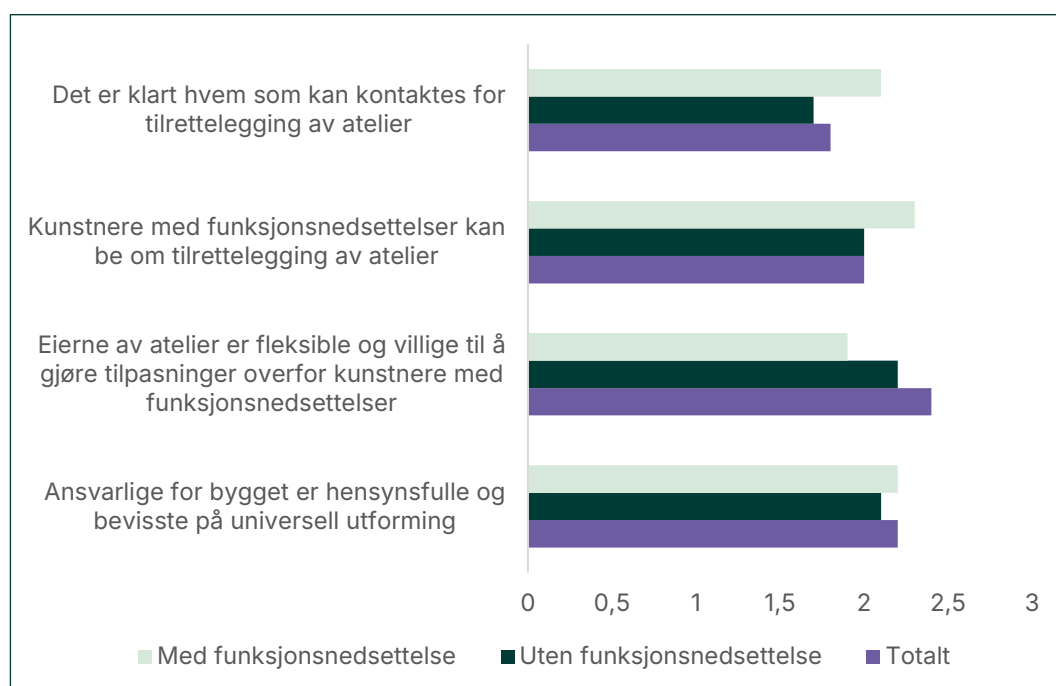
Kunstnere med funksjonsnedsettelse svarte at de har litt muligheter for å be om tilrettelegging, med en gjennomsnittsskår på 2,3, sammenlignet med 2,0 blant kunstnere uten funksjonsnedsettelse. Kunstnere uten funksjonsnedsettelse opplever noe større klarhet i hvem de kan kontakte for tilrettelegging, med et gjennomsnitt på 2,1 mot 1,7 for kunstnere med funksjonsnedsettelse. Dette kan tyde på at informasjon om kontaktpunkter er mindre tydelig for dem som i størst grad har behov for tilrettelegging.

Kunstnere uten funksjonsnedsettelse vurderer eiernes fleksibilitet og vilje til tilpasninger med en gjennomsnittsskår på 2,2 sammenlignet med 1,9 blant kunstnere med funksjonsnedsettelse. Det er en signifikant forskjell mellom gruppene.¹⁸ Samtidig vurderer kunstnere uten funksjonsnedsettelse byggets ansvarlige som mer bevisste på universell utforming (2,2 mot 2,1). Begge gruppene er imidlertid samstemte om at ansvarlige for bygget ikke vektlegger universell utforming. Til gjengjeld kan disse resultatene tyde på at tilpasninger gjøres ved forespørsel.

¹⁷ t-test: Ingen signifikant forskjell mellom gruppene ($p = 0,91$). Effektstørrelse (Cohen's $d = 0,44$): Svært liten effekt, som bekrefter fraværet av en reell forskjell mellom gruppene.

¹⁸ Kjikvadrattesten viser at det er en statistisk signifikant forskjell mellom gruppene ($\chi^2(4) = 10,97, p = ,027$).

Figur 4.11. Fordelingen av opplevd påvirkning i atelierene for personer med funksjonsnedsettelse, oppgitt i gjennomsnitt. N = 133

Sammenlagt tyder resultatene på at personer uten funksjonsnedsettelse opplever at eierne er litt mer bevisste på universell utforming og hvem som kan kontaktes for tilrettelegging. Det er minimale forskjeller i svarene fra de to gruppene. Begge respondentgruppene vurderer at de ansvarlige for bygget i liten grad er bevisste på universell utforming.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Majoriteten svarte «vet ikke» på spørsmål om tilrettelegging, noe som kan tyde på at det er lav bevissthet.
- Kun 12–21 prosent oppga «ja» eller «delvis» på påvirkningsmulighet.
- Størst påvirkningsmulighet rapporteres av kunstnere som leier fra organisasjoner/stiftelser.
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse rapporterte signifikant større mulighet til å be om tilpasning. Kunstnere uten funksjonsnedsettelse opplever større klarhet i kontaktpunkt og mer positiv holdning fra eiere.

Har du eller andre kunstnere du kjenner opplevd utfordringer knyttet til tilgjengelighet i atelieret?

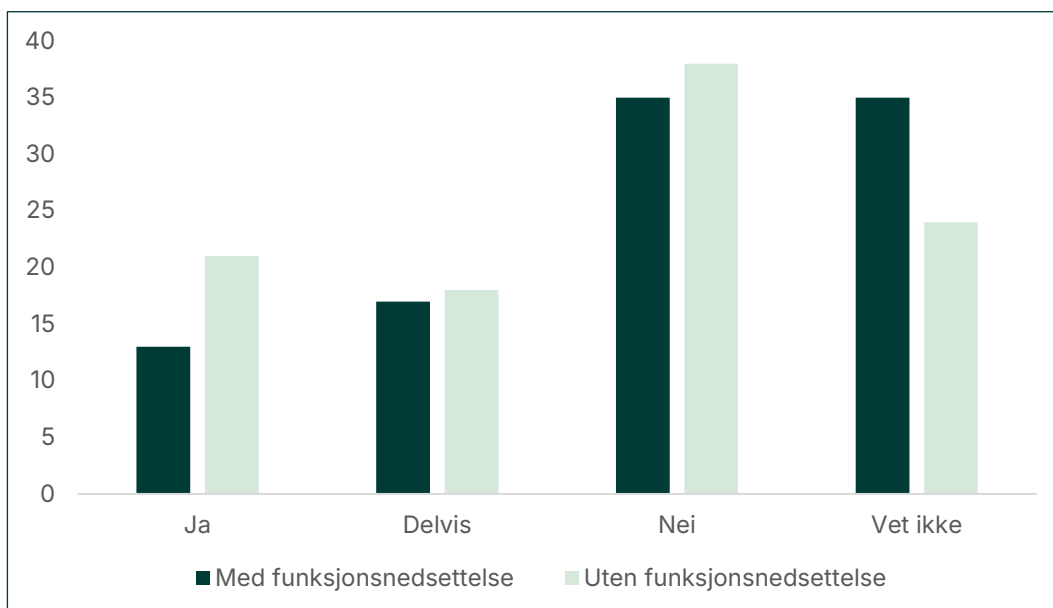
I undersøkelsen ble deltakerne spurt om de har opplevd utfordringer med tilgjengelighet, der svaralternativene var «ja», «delvis», «nei» eller «vet ikke». Resultatene viser at 19 prosent har møtt slike utfordringer, mens 17 prosent har delvis møtt på slike utfordringer, noe som kan tyde på tilgjengelighetsutfordringer. Omtrent 40 har ikke erfart dette, mens 25 prosent svarte at de ikke vet. Funnene viser at omtrent 1 av 5 har indirekte eller direkte opplevd utfordringer med tilgjengelighet i atelierene. Figur 4.12 viser disse fordelingene.

Ser vi på forskjeller mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse, oppga 21 prosent av respondentene uten funksjonsnedsettelse at de har opplevd utfordringer knyttet til tilgjengelighet, sammenlignet med 13 prosent av respondentene med funksjonsnedsettelse. Andelen som svarte «delvis» er tilnærmet lik i begge gruppene (18 prosent mot 17 prosent), og det samme gjelder andelen som ikke har opplevd slike utfordringer (38 prosent mot 35 prosent).

Den tydeligste forskjellen gjelder de som svarte at de ikke vet. Her oppgir 35 prosent av kunstnere med funksjonsnedsettelse dette, mot 24 prosent i den andre gruppen. Det er uklart hvorfor kunstnere uten funksjonsnedsettelse oftere rapporterer at de selv eller noen de kjenner har opplevd utfordringer med tilgjengelighet, mens kunstnere med funksjonsnedsettelse oftere svarer at de ikke vet. Mulige forklaringer kan være at kunstnere med funksjonsnedsettelse unngår å leie atelier som er vanskelig tilgjengelige, eller at de tilgjengelighetsutfordringene de opplever er blitt så normalisert at de fremstår som en mer eller mindre tatt-for-gitt-del av hverdagen.

Funnene tyder på at opplevde utfordringer med tilgang til atelierer er relativt lik mellom gruppene, men at kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad uttrykker usikkerhet, slik figur 4.12 viser.

Figur 4.12 Prosentvis fordeling av tilgjengelighetsutfordringer i atelierer. N = 180

Oppsummering av de viktigste funnene:

- 19 prosent av kunstnerne har opplevd utfordringer med tilgjengelighet, 17 prosent svarer delvis, 40 prosent har ikke opplevd utfordringer, mens 25 prosent er usikre.
- 21 prosent av kunstnere uten funksjonsnedsettelser har opplevd utfordringer, mot 13 prosent av kunstnere med funksjonsnedsettelser.
- Kunstnere med funksjonsnedsettelser svarer oftere «vet ikke» på om de har opplevd utfordringer med tilgjengelighet (35 prosent mot 24 prosent).

Noen hovedpunkter så langt:

- Generelt sett finner vi små forskjeller mellom respondenter med og uten funksjonsnedsettelser. Men kunstnere med funksjonsnedsettelser rapporterte jevnt over litt høyere på ulike former for opplevde barrierer.
- Tilfredshet med fysiske arbeidsforhold rapporteres som generelt høy, men atelierstørrelse, utstyrstilgang og ventilasjon innebærer delvis utfordringer.
- Fysisk tilgjengelighet er et alvorlig problem, særlig for rullestolbrukere og de som trenger spesialtilpasset utstyr.
- Atelierene er ikke universelt utformet. Det er jevnt over lite tilgang til teknologiske hjelpemidler.

- Kunstnere med funksjonsnedsettelse opplever større utfordringer med atelierenes egnethet. Tilgang på informasjon om tilrettelegging er lav.
- Muligheten til å påvirke tilrettelegging og utbedringer/tilpasninger oppleves som begrenset.
- Eierne vurderes som lite fleksible.

4.6 Lokalets egnethet og tilgjengelighet for besøkende

Vi har kartlagt kunstnernes arbeidssituasjon med oppmerksomhet på tilgjengelighet for kunstnere med funksjonsnedsettelse. Denne kartleggingen tar for seg to hovedproblemstillinger: den ene omhandler kunstnernes tilgang til atelier, mens den andre dreier seg om publikums tilgang til atelierer. I denne delen av resultatene utforskes sistnevnte problemstilling.

Vi går nå over til å se nærmere på tilrettelegging og universell utforming i atelierene, med vekt på graden av tilgjengelighet for besøkende med funksjonsnedsettelse. Også dette er basert på kunstnernes egne vurderinger i spørreundersøkelsen. Den direkte foranledningen for disse spørsmålene er at kunstnerne åpner atelierene sine for publikum under Oslo Open. Med andre ord fungerer atelierene ikke bare som arbeidsrom, men også som arenaer for allmenn kunstformidling. For å kontekstualisere funnene, ser vi her til statistikk fra Bufdirs undersøkelse om deltakelse i lokalsamfunnet, kultur, fritid og idrett.

Vi har stilt spørsmål om flere sider ved tilgjengelighet, som fysisk utforming, tekniske tilpasninger og kunstnernes opplevelse av arbeidsmiljøet. Spesifikt undersøkes adkomstforhold, arbeidsstasjoner, bruk av tekniske hjelpemidler og universell utforming, og i tillegg hvordan disse faktorene påvirker kunstnernes mulighet til å arbeide effektivt.

I presentasjonen av resultatene beskriver vi i hovedsak samlet tilgjengelighet, men der det er vesentlige forskjeller mellom respondenter med og uten funksjonsnedsettelse, trekkes disse frem for å vise variasjonene. For å analysere forskjeller mellom grupper, ble svaralternativene skalert ved å fjerne respondenter som svarte «vet ikke», for å unngå påvirkning på gjennomsnittet. Variablene ble deretter omkodet slik at 1 = ja, 2 = delvis, og 3 = nei.

Hvordan opplever kunstnere tilgjengeligheten i uteområdene?

Vi ba respondentene vurdere tilgjengeligheten i uteområdene rundt atelierene med vekt på følgende egenskaper og fasiliteter: gangveier, helårlig til-

gjengelighet, kollektivtransport, terrengforhold og HC-parkering. Resultatene viser store variasjoner, der enkelte forhold rapporteres å fungere godt, mens andre utgjør betydelige hindringer.

Gangveier med asfalt eller betong vurderes av deltakerne som en av de mest tilgjengelige egenskapene i uteområdet. Om lag 60 prosent av de spurte svarte at det finnes slike gangveier som er asfaltert eller i betong, mens 19 prosent mener at dette delvis eksisterer. 16 prosent svarte at slike gangveier ikke finnes, og 5 prosent er usikre.

Uteområder som er tilgjengelige hele året, vurderes som positivt av respondentene. 47 prosent svarte at uteområdet er tilgjengelig hele året, mens 29 prosent svarte at tilgjengeligheten er delvis ivaretatt. Likevel rapporterte 12 prosent at uteområdene ikke er tilgjengelige hele året og 11 prosent er usikre.

Tilgangen til kollektivtransport for personer i rullestol vurderes som begrenset. Kun 43 prosent oppga at kollektivtilbudet er godt tilrettelagt med rampe eller heis, mens 19 prosent mener tilretteleggingen er delvis tilfredsstillende. Videre mener 23 prosent at kollektivtilbudet er utilstrekkelig, mens 15 prosent svarte at de ikke vet. Når det gjelder utebelysning, vurderer 38 prosent den som tilstrekkelig, mens 35 prosent mener at det er delvis tilfredsstillende. 22 prosent oppga at uteområdet er dårlig belyst, og 5 prosent er usikre.

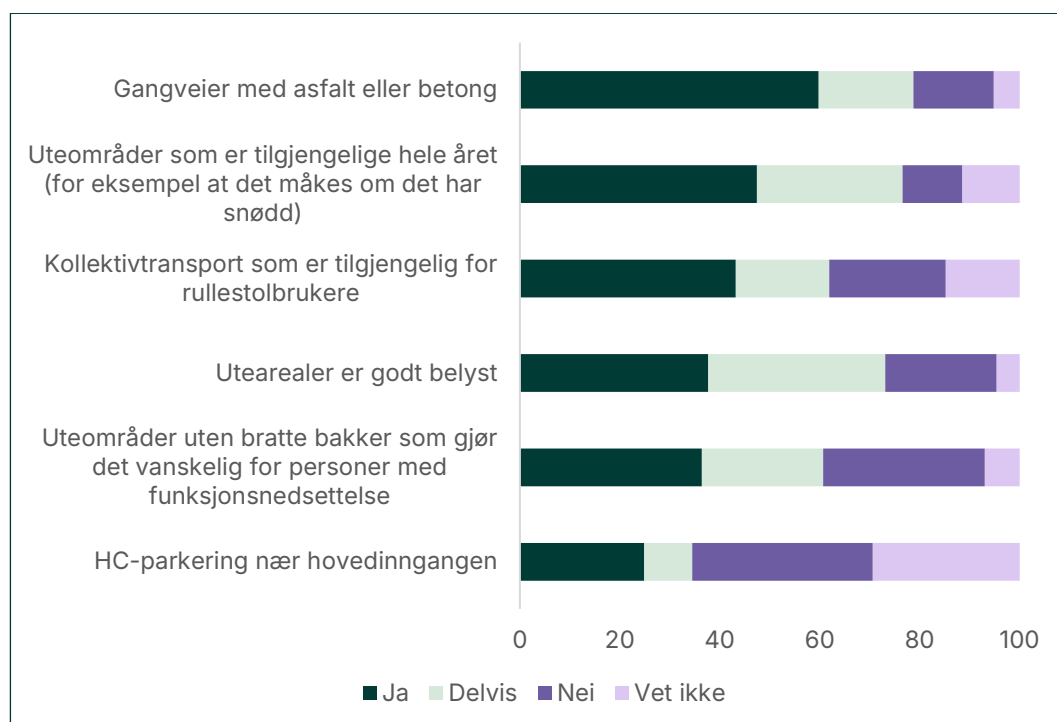
Områdene utenfor atelieret er også av betydning for fremkommelighet og tilgjengelighet for personer med mobilitetsvansker. 36 prosent av deltakerne oppga at uteområdene ikke har bratte bakker, mens 24 prosent mener at terrenget delvis er uten slike hindringer. Derimot svarte 32 prosent at området har bratte bakker som gjør tilgangen krevende for personer med nedsatt funksjonsevne. 7 prosent er usikre.

Når vi sammenligner våre resultater med de funnene som Bufdir har publisert fra sine undersøkelser, ser vi at det er likhetstrekk. Ifølge Bufdirs undersøkelser, mener 65 prosent av ansatte ved museum at adkomstveien fra parkeringsplass til hovedinngang tilfredsstillende til universell utforming (Bufdir, uten dato). Resultatene i vår studie indikerer at 60 prosent av de spurte vurderer uteområdene som helt eller delvis tilrettelagt. Det tyder på at tilgjengelighetstiltak kan være implementert, men ikke nødvendigvis oppfattet eller erfart som tilstrekkelige av respondentene.

Tilgang til HC-parkering nær en hovedinngang vurderes av respondentene som mangelfull. Kun 25 prosent av de spurte rapporterte at slik parkering er tilgjengelig ved deres atelier, og 10 prosent oppgir at HC-parkering delvis eksisterer. For eksempel kan det være parkering med lang avstand fra atelieret, eller at det er plass til å parkere utenfor atelieret, uten at dette er merket som HC-parkering. Hele 36 prosent svarte at HC-parkering ikke finnes, og 29 prosent er usikre. Bufdirs statistikk over tilgjengelighet i museer viser et annet bilde. Dette er offentlige bygg og anlegg med stor publikumstilgang, der nærmere 60 prosent av stedene har HC-parkering.

Resultatene viser at det er en del tilgjengelighetsbarrierer som er knyttet til kollektivtransport, terrengforhold og HC-parkering. I flere av kategoriene oppga mer enn halvparten «delvis», «nei» eller «vet ikke», noe som tyder på at tilretteleggingen enten er utilstrekkelig eller ikke er godt nok kommunisert.

Figur 4.13 Tilgjengelighet i uteområdene, oppgitt i prosent. N = 176

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Uteområdenes tilgjengelighet varierer, med tanke på gode gangveier (60 prosent) og utfordringer knyttet til terreng, belysning og HC-parkering.
- Helårlig tilgjengelighet er begrenset. 47 prosent oppga at uteområdet er tilgjengelig året rundt.
- Kollektivtransport er utilstrekkelig for rullestolbrukere; kun 43 prosent vurderer den som tilfredsstillende.
- Bratte bakker er en vesentlig barriere. 32 prosent svarte at terrenget gjør adkomst vanskelig.
- 38 prosent av de spurte mener utebelysningen er god. 22 prosent mener at den er utilstrekkelig.
- HC-parkering er begrenset. 25 prosent av respondentene har tilgang til dette i nærheten av atelieret, mens 36 prosent rapporterte at den ikke finnes.
- Generelt lav informasjon om tilgjengelighet i uteområdene til atelierene, og gjennomgående mange som har svare «vet ikke».

Hvor godt tilrettelagt er atelierene innendørs?

Hva så med forholdene innvendig i atelierene? Respondentene ble bedt om å vurdere om lokalene og atelierene er tilgjengelige og universelt utformet. Vi stilte spørsmål om sanitærforhold, hvile- og pauseområder, lyd- og lysforhold, fremkommelighet i atelierene, tilgang til heis, tilpasninger for hørselshemmede og automatiske døråpnere. Respondentene skulle svare på en skala fra 1 til 4, med svaralternativene «ja», «delvis», «nei» og «vet ikke».

45 prosent av respondentene har toalett for personer med funksjonsnedsettelse, mens ytterligere 15 prosent vurderer toalettene som delvis tilrettelagt. Samtidig rapporterte 36 prosent at slike toaletter ikke er tilgjengelige og 4 prosent er usikre. Dette innebærer at omtrent 1 av 3 atelierer mangler tilrettelagte toaletter. Til sammenligning viser Bufdirs statistikk at omtrent 60 prosent av museene har toalett for personer med funksjonsnedsettelse. Dette samsvarer med våre tall, der 60 prosent oppga at toalettene er helt eller delvis tilrettelagt for rullestoler.

Når det gjelder hvile- og pauseområder, svarte 36 prosent av de spurte at disse er tilgjengelige, mens 23 prosent vurderer dem som delvis tilgjengelige. 34 prosent av de spurte svarte at slike områder ikke finnes, og 7 prosent er usikre.

Lydmiljøet vurderes som tilfredsstillende av 29 prosent av respondentene, mens 34 prosent opplever det som delvis godt tilrettelagt med lite bakgrunnsstøy. Lydmiljøet ikke er tilfredsstillende for 33 prosent av de spurte, mens 3 prosent vet ikke.

Fremkommelighet i atelierene vurderes som begrenset. Dører og innganger som er brede nok til at en rullestol kan passere, oppgis av 29 prosent som tilstrekkelige. 17 prosent mener at bredden delvis er tilstrekkelig, mens 37 prosent mener at dørene ikke er brede nok. Hele 17 prosent er usikre.

Gangsoner frie for hindringer og møbler vurderes som tilgjengelige av 26 prosent, mens 30 prosent mener gangsonene er delvis frie for hindringer. 34 prosent oppga at slike hindringer er et reelt problem, og 10 prosent svarte at de ikke vet. Til sammenligning viser Bufdirs undersøkelse at 67 prosent av museene har trinnfrie forflytningsmuligheter innendørs (Bufdir, uten dato).

Innganger uten trinn eller høydeforskjeller vurderes som tilgjengelige av 23 prosent, mens 17 prosent rapporterte at dette delvis er tilrettelagt. 56 prosent svarte at slike løsninger ikke finnes og 4 prosent er usikre. Dette indikerer at over halvparten av atelierene er utilgjengelige for personer i rullestol uten assistanse. Bufdirs undersøkelse viser at 62 prosent av museene har trinnfri inngang, mens i dette utvalget oppga kun 40 prosent at atelierene har dette.

Ventilasjon og renhold vurderes som tilfredsstillende av 23 prosent, mens omtrent halvparten (47 prosent) mener at dette bare delvis er tilfelle. 26 prosent opplever at ventilasjonen og renholdet ikke er tilfredsstillende, mens 5 prosent er usikre.

Tilgjengelighet til heis for rullestolbrukere synes å utgjøre en betydelig utfordring. 21 prosent svarte at heis er tilgjengelig, mens 6 prosent oppga at dette delvis er tilfelle og 6 prosent er usikre. 67 prosent oppga at heis ikke er tilgjengelig, noe som i betydelig grad begrenser tilgangen til atelierene for personer i rullestol.

Når det gjelder belysning, svarte 16 prosent at lokalene har god og justerbar belysning. 27 prosent vurderer belysningen som delvis god, mens 48 prosent mener at den ikke tilfredsstillende. 8 prosent er usikre.

14 prosent oppga at det er tydelige skilt som gjør det enkelt å finne frem i atelierene, mens 32 prosent mener skiltingen delvis er tydelig. Derimot vurderer 51 prosent skiltingen som utilstrekkelig, og 3 prosent er usikre.

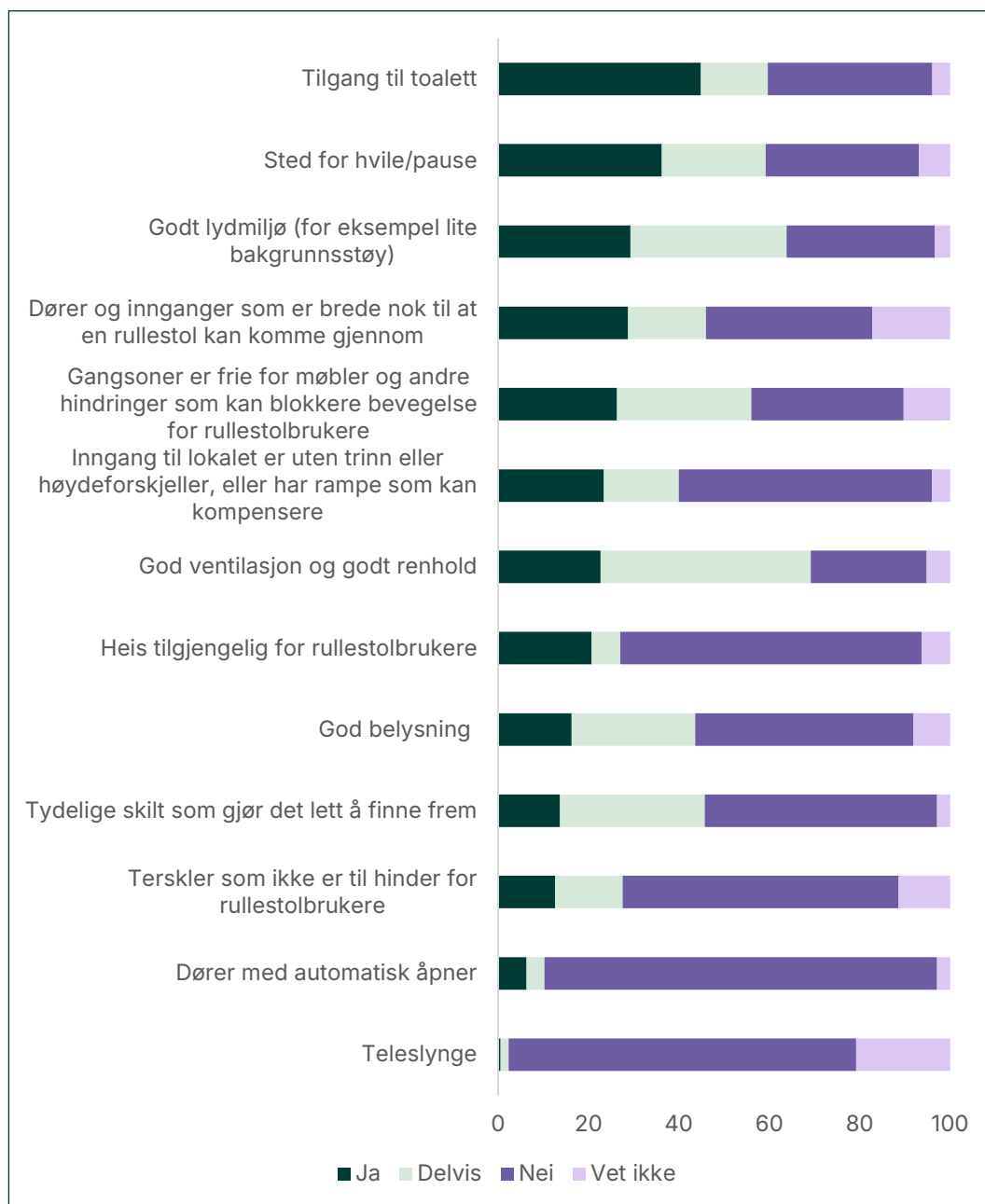
Når det gjelder terskler som ikke er til hinder for personer i rullestol, svarte 13 prosent at tersklene ikke utgjør et hinder for rullestolbrukere, mens 15 prosent mener de delvis er tilrettelagt. Samtidig opplever hele 61 prosent at tersklene skaper utfordringer for fremkommelighet, og 11 prosent er usikre.

Dører med automatisk åpner er sjelden tilgjengelige, ifølge svarene. Kun 6 prosent av respondentene bekrefter at slike løsninger finnes, mens 4 prosent oppga at dette delvis er til stede. Flertallet, 87 prosent, svarte at dørene ikke har automatisk åpner, og 3 prosent er usikre.

Når det gjelder teleslynge for personer med høreapparat, rapporterte kun 1 prosent at dette er tilgjengelig, mens 2 prosent svarte at det finnes i begrenset grad. En overveiende andel, 77 prosent, oppga at slike løsninger ikke er til stede, og 21 prosent er usikre.

Vurderingen av atelierenes fysiske utforming viser at lokalene i stor grad ikke er tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse. Manglende trinnfri adkomst, høye terskler og fravær av heis gjør mange lokaler utilgjengelige for rullestolbrukere. Lyd- og lysforhold er ofte utilstrekkelige, og skilting, teleslynge og automatiske døråpnere er sjelden tilgjengelige. Samlet sett tyder funnene på at universell utforming i atelierene er mangelfull, noe som skaper betydelig begrensninger for publikum og besøkende med funksjonsnedsettelse.

Figur 4.14 Tilgjengelighet i inneområdene, oppgitt i prosent. N = 175

Er det forskjell i svarene mellom kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse? For å undersøke dette, ble det beregnet en samlet skår for tilgjengelighet inne i atelierene, som deretter ble analysert for forskjeller mellom de to gruppene. Resultatene viser at begge grupper har omtrent de samme erfaringene når det gjelder tilgjengelighet. Gjennomsnittlig vurdering av opplevd tilgjengelighet er 1,6 for kunstnere med funksjonsnedsettelse og 1,7 for kunstnere uten funksjonsnedsettelse.

Selv om den samlede vurderingen er lik, skiller gruppene seg på enkelte punkter. Kunstnere uten funksjonsnedsettelse (1,5) opplever heistilgangen

for rullestolbrukere som mer problematisk enn kunstnere med funksjonsnedsettelse (1,8). Omvendt gjelder for belysning, der kunstnere uten funksjonsnedsettelse vurderer dette som mer tilgjengelig (1,7 mot 1,4). Denne forskjellen er ikke signifikant, men kan likevel omtales som en tendens, fordi den er på grensen til signifikant.¹⁹

Hvorfor gruppene vurderer disse forholdene ulikt, er ikke klart, men en mulig forklaring er at personer med funksjonsnedsettelse har større bevissthet rundt tilrettelegging og at de dermed legger merke til barrierer og utilstrekkelige løsninger. En annen mulighet er at kunstnere med funksjonsnedsettelse velger eller prioriterer atelier med heistilgang, hvilket også kan påvirke vurderingene deres.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Toaletter for personer med funksjonsnedsettelse mangler i 36 prosent av atelierene.
- Hvile- og pauseområder er ofte utilgjengelige; kun 36 prosent har tilgang.
- Fremkommelighet er begrenset: 37 prosent har ikke dører som er brede nok og 56 prosent mangler trinnfrie innganger.
- Ventilasjon og renhold er mangelfullt; kun 23 prosent mener dette er tilfredsstillende.
- Heistilgang er en stor utfordring. 67 prosent rapporterte at heis ikke er tilgjengelig.
- Dårlig belysning og skilting: Kun 16 prosent oppga at lokalene har god belysning, og 51 prosent mener skiltingen er utilstrekkelig.
- Terskler hindrer rullestolbrukere og 61 prosent svarte at tersklene skaper problemer for fremkommelighet.
- Automatiske døråpnere og teleslynger er nærmest fraværende; kun 6 prosent har automatiske dører og 1 prosent har teleslynge.
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse opplever tilgjengeligheten i inneområdet som noe mer problematisk enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse.

¹⁹ God belysning er på grensen til signifikant ($p = 0,085$). Cohens' $d = -0,349$.

Sikkerhet

Etter å ha vurdert tilgjengelighet i ute- og inneområdene, ble respondentene bedt om å ta stilling til sikkerheten i atelierene. Respondentene vurderte nødutganger, brannalarmer og ledelinjer på en skala fra 1 til 4 med alternativene «ja», «delvis», «nei» og «vet ikke».

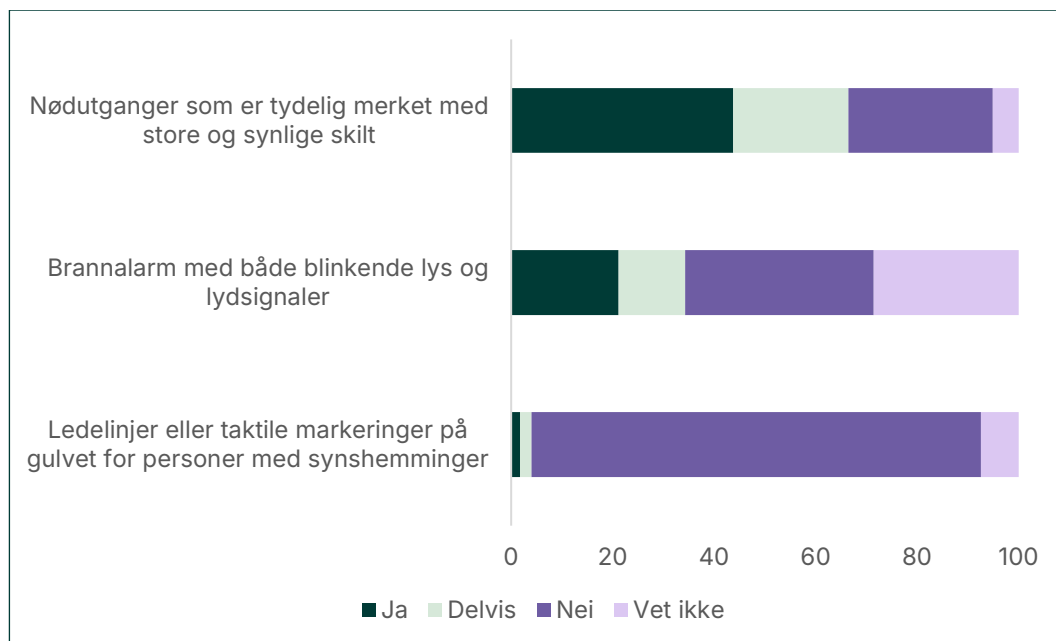
44 prosent har nødutganger som er tydelig merket med store og synlige skilt. Ytterligere 23 prosent mener nødutgangene er delvis tilstrekkelig merket, mens 28 prosent rapporterte at de ikke er tydelig merket. 5 prosent svarte at de ikke vet.

Brannalarmer med både blinkende lys og lydsignaler, som er viktige for personer med hørselshemming, er langt mindre utbredt. Bare 21 prosent av respondentene bekrefter at slike brannalarmer finnes i lokalene, mens 13 prosent mener de delvis er til stede. 37 prosent av de spurte svarte at slike alarmer ikke finnes, og 29 prosent er usikre.

Ledelinjer eller taktile markeringer på gulvet for personer med synshemming er tilnærmet fraværende. 2 prosent av respondentene svarte at slike markeringer er til stede, mens 2 prosent svarte at de delvis er tilgjengelige. 89 prosent rapporterte at lokalene ikke har ledelinjer eller taktile markeringer, og 7 prosent er usikre.

Samlet sett tyder resultatene på at det er en lang vei å gå før atelierene kan sies å ha universell utforming når det gjelder sikkerhet og evakuering.

Figur 4.15 Sikkerhet i atelierene, oppgitt i prosent. N = 176

Videre undersøkte vi om det var variasjoner i rapporteringene til respondenter med og uten funksjonsnedsettelse. Vi regnet ut en samlet gjennomsnittsskår for sikkerhet. Resultatet viser at det er små forskjeller mellom de to gruppene, men at personer med funksjonsnedsettelse (1,6) vurderer sikkerheten som lavere enn personer uten funksjonsnedsettelse (1,7).²⁰

Likevel ble de tre sikkerhetskomponentene vurdert mellom de to gruppene. Resultatene viser at ledelinjer og taktile markeringer på gulvet vurderes ulikt av kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse (gjennomsnitt 1,0 mot 1,1). Forskjellen er statistisk signifikant.²¹ En forklaring på hvorfor respondentene med funksjonsnedsettelse vurderer ledelinjene som mer mangelfulle, kan være en økt bevissthet på barrierer i omgivelsene. Samtidig kan fraværet av sikkerhetstiltak påvirke opplevelsen av trygghet i atelierene.

Resultatene viser mangler på sikkerhet og evakueringsmuligheter for personer med funksjonsnedsettelse.

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Nødutganger mangler merking, der kun 44 prosent har vurdert dem som tydelig merket.
- Brannalarmer med både lyd og lys er sjeldne, kun 21 prosent svarte at slike finnes.
- Ledelinjer for synshemmede er nesten fraværende. 89 prosent oppga at de ikke finnes.

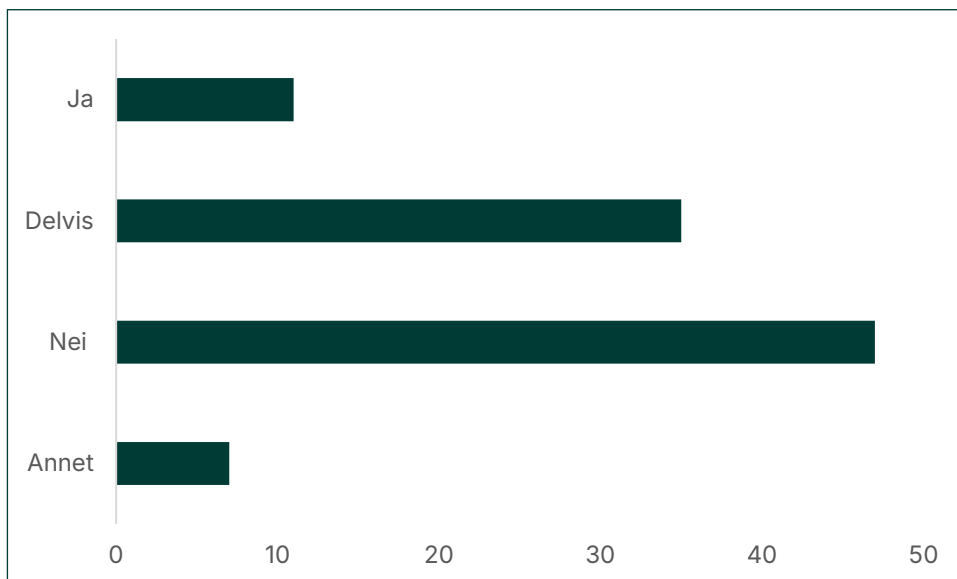
Respondentenes vurderinger av atelierets egnethet som visningslokale

Respondentene ble også bedt om å vurdere hvor godt egnet atelierene er som visningslokaler. Dette er særlig relevant, ettersom de fleste i utvalget deltar på Oslo Open, hvor de åpner atelierene sine for publikum. 11 prosent av de spurte vurderer atelieret som egnet for dette formålet, mens 47 prosent vurderer det som ikke egnet. Samtidig oppga 40 prosent at atelieret delvis egner seg som visningslokale og 7 prosent har rapportert «annet».

²⁰ Forskjellen mellom gruppene ikke er statistisk signifikant: $p = 0,227$, Cohens' $d = 0,27$ ($p > 0,05$), noe som betyr at forskjellen mellom gruppene kan skyldes

²¹ Når det gjelder ledelinjer og taktile markeringer, er det en statistisk signifikant forskjell mellom gruppene ($p = 0,012$) Cohens' $d = -0,25$

Figur 4. 16 Er lokalet egnet som visningslokale? Prosent. N = 179

Respondentene som oppgir «annet» påpeker at atelieret primært er et arbeidsrom og ikke ment som et visningslokale, selv om det benyttes til kunstbesøk under Oslo Open.

Resultatene viser at kunstnere med funksjonsnedsettelse har et litt høyere gjennomsnitt (1,4) enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse (1,6). Dette indikerer at kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad opplever lokalene som uegnet for publikum. Forskjellene er imidlertid ikke statistisk signifikante.²²

Oppsummering av de viktigste funnene:

- Omtrent halvparten vurderer atelieret som uegnet til visningslokale.
- Kunstnere med funksjonsnedsettelse vurderer atelieret som mer uegnet for publikum enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse.

²² Kunstnere med funksjonsnedsettelse vurderer lokalene i mindre grad egnet til visning enn kunstnere uten funksjonsnedsettelse. Resultatet er ikke statistisk signifikant med t (p = 0,111), cohens' d= -0,34.

Hovedkonklusjoner fra kapittel 4.6

- Kunstnerne opplever at atelierene i liten grad er tilgjengelige for personer med funksjonsnedsettelse. Dette gjelder både forhold innendørs og utendørs.
- Adkomst og fremkommelighet fremstår som de største utfordringene, med manglende trinnfrie innganger, ramper og heistilgang.
- Høye terskler, smale dører og hindringer i gangsoner skaper barrierer for rullestolbrukere og personer med bevegelsesutfordringer.
- Tilgang til tilrettelagte toaletter og hvileområder er begrenset.
- Lyd- og lysforhold oppleves ofte som utilstrekkelige. Høy bakgrunnsstøy og dårlig belysning kan påvirke kunstnere med sensoriske behov.
- Tekniske hjelpemidler er nærmest fraværende, som teleslynger, automatiske døråpnere og justerbar belysning.
- Sikkerhetstiltak er mangelfulle, spesielt for personer med syns- og hørselsnedsettelse, med få brannalarmer med lys, ledelinjer og tydelig skilting.
- Atelierene er i liten grad egne som visningslokaler, særlig for besøkende med funksjonsnedsettelse.

Respondentene i denne undersøkelsen vurderer tilgjengelighet for kunstnere og besøkende relativt likt, uavhengig av om de selv har en funksjonsnedsettelse eller ikke. Enkelte forskjeller fremkommer imidlertid, som vurderingen av lokalenes egnethet, mulighet til å leie kommunalt og tilgang til enkeltfasiliteter. Funnene samsvarer også med tidligere kartlegginger gjennomført av Bufdir (u.å.) og Kulturetaten (Oslo kommune, 2022), særlig med hensyn til tilgang til atelier (78 prosent mot 73 prosent), atelierenes størrelse (34 kvadratmeter mot 40 kvadratmeter), begrensede lagringsmuligheter, og tilgjengelighet til verksteder, prosjektrum og tilfredsstillende luftkvalitet.

4.7 Feltbesøk i ti atelierer

Det kvalitative materialet består av feltbesøk og åpne svar fra spørreundersøkelsen. Vi gjennomførte feltbesøk i atelierer med påfølgende intervjuer med et utvalg av kunstnere. Gjennom observasjoner fikk vi mulighet til å vurdere tilgjengelighet og universell utforming i ute- og inneområder samt

sikkerhetstiltak og kollektivtrafikk. Intervjuene ga innsikt i kunstnernes erfaringer med tilgjengelighet, universell utforming og arbeidsforhold. Feltbesøk ble gjennomført ved ti atelierer på ulike steder i Oslo, med totalt 16 informanter.

For å systematisere funnene, er kapittelet strukturert i temaer. Først presenterer vi det vi kaller «trafikklysmodellen» for universell utforming og tilgjengelighet, som gir en oversikt over atelierenes fysiske tilgjengelighet for både kunstnere og besøkende. Deretter diskuteres temaer som primært påvirker kunstnernes tilgang til atelierer, fraværet av universell utforming som et tema i kunstfeltet, og erfaringer med diskriminering. Avslutningsvis samler vi informantenes innspill om fysiske forbedringer i atelierene og løsninger for å sikre bedre og likeverdig tilgang til arbeidslokaler.

Analysemodellen for tilgjengelighet og universell utforming – trafikklys

For å kunne skille de ulike atelierene, ble de kategorisert inn i en trafikklysmodell for universell utforming og tilgjengelighet. Trafikklysmodellen gir systematisk fremstilling av nivåer for universell utforming og tilgjengelighet i atelierene, med vekt på fire parametere:

- kollektivtransport
- utendørs tilgjengelighet
- innendørs tilgjengelighet
- sikkerhetstiltak

Grønt lys indikerer at atelieret tilfredsstiller de fleste kravene til universell utforming og tilgjengelighet. Gult lys signaliserer delvis tilgjengelighet, men der brukervennligheten begrenser. Rødt lys tilsier manglende universell utforming og tilgjengelighet som i vesentlig grad reduserer tilgjengeligheten for personer med funksjonsnedsettelser.

Grønt lys – tydelig tilrettelegging: Grønt lys indikerer at lokalene oppfyller grunnleggende kriterier på de fire parameterne som er nevnt over. Samtlige av lokalene vi besøkte hadde mangler på minst ett av de fire parameterne for tilgjengelighet og universell utforming (kollektivtransport, tilgjengelighet i uteområder og innendørs, og sikkerhet). Dette er ikke helt overraskende, siden kunstfeltet er strukturert på den måten det er.

Atelierene er i hovedsak etablert i bygninger med andre bruksområder. Det er i mange tilfeller eldre bygg som i varierende grad er tilpasset og omgjort

og gitt nye funksjoner. Dette betyr at disse byggene opprinnelig ikke var ment til å huse kunstnere, og at slike strukturelle begrensninger gjør at universell utforming og tilgjengelighetstiltak er begrenset.

Tøyen Trafo er et eksempel på et slikt bygg. Det ble opprinnelig oppført i 1915, før det så ble omgjort til kulturhus i 1975. Bygget eies av Kulturretaten i Oslo kommune og har 37 atelierer som leies ut til kunstnere. Bygget ligger høyt i terrenget og er laget av mur, med tunge dører, smale ganger og høye terskler. Det er heller ikke heis i bygget, som betyr at personer med bevegelseshemming blir ekskludert.

Gult lys – delvis tilrettelagt, men med inkonsekvante løsninger: Til tross for at ingen av de stedene vi besøkte oppnår grønt lys, vil vi kategorisere fem av de ti atelierene til å være på gult lys. Det betyr at bygget og atelieret har noen tilgjengelighetstiltak som gjør dem delvis mulig å bruke for noen grupper med funksjonsnedsettelse, samtidig som det likevel er vesentlige mangler som begrenser brukertilgangen. Utfordringen ligger ikke nødvendigvis i fraværet av tiltak, men i fragmenterte løsninger uten helhetlig planlegging og vedlikehold. Dette gjør atelierene delvis eller midlertidig utilgjengelige. På gult nivå er det også noen begrensninger i kollektivtransport. Stoppesteder i nærheten av atelierene har smale plattformer, ulent terreng og mangel på ledelinjer.

Kollektivutfordringer er bare én av flere barrierer. Flere av atelierene på gult nivå har ramper, men som i praksis viste seg utfordrende å bruke. Helningsgraden var for bratt og rampene var utilgjengelige store deler av vinterhalvåret på grunn av snø og is. Enkelte atelierer har alternative innganger plassert på baksiden av bygget. Bruken av disse krever en forhåndsavtale for å bli låst inn i bygget eller få lov til å bruke vareheisen. Slike løsninger hindrer likeverdig inngang og skaper barrierer, selv der det i utgangspunktet blir fremstilt som trinnfri ankomst.

Enkelte atelier har tilgjengelighetstiltak, men de viste seg å være defekte eller ineffektive. I noen få atelierer var det montert automatisk døråpnere, men disse var ute av drift. Ytterligere barrierer ble forsterket av smale døråpninger, tunge dører og høye terskler i atelierene. I et kommunalt bygg, som var tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, var den automatiske døråpneren defekt. En informant beskriver situasjonen slik:

Tidligere var det automatisk døråpner i inngangsdøren. Men under Oslo Open fungerte den aldri. Nå er det ny dør, men den er tung og fremdeles uten automatisk døråpner.

Det samme bygget hadde også et tilpasset HC-toalett. Kunstnerne vi intervjuet stilte spørsmål ved om personer i rullestol faktisk kunne bruke det, ettersom det ikke var montert døråpner og metalldøren inn opplevdes svært tung å åpne.

Et annet atelier vi besøkte, er på tilsvarende måte ment å være tilrettelagt. Det er del av et kommunalt atelierfelleskap. Her var det gode parkeringsmuligheter, men bratte bakker og manglende snøbrøyting reduserte fremkommeligheten. Stoppestedet for buss er også begrenset av bratte hellinger. Det sosiale fellesområdet og kjøkkenet er plassert i et annet bygg uten tilrettelegging. Det innebærer at kunstnere med bevegelseshemninger ikke benytter disse ordningene, og dermed har de altså ikke likeverdig tilgang til alle fasiliteter.

Andre bygg vi besøkte var delvis tilgjengelige, gjennom bakkeplanplassering av lokaler eller brede døråpninger. Men også her fant vi eksempler på inkonsekvente tilretteleggelser. Ett av byggene hadde installert en rullestolheis rett foran en høy dørterskel, som gjorde heisen vanskelig å bruke uten assistanse. I et annet nyrenovert bygg fant vi gode lysforhold og brede gangarealer, men smale døråpninger og åpne romløsninger begrenset tilgjengeligheten. En av kunstnerne fortalte at den åpne romløsningen gjorde at verkstedet i perioder var utilgjengelig, på grunn av støy fra tilstøtende rom.

Sikkerhetshensynene ved de fem atelierene på gult nivå følger samme mønster av lite konsekvent tilgjengelighet. I ett av atelierene var det høy brannsikkerhet, med egne branncellerom og branndører, men med høye terskler. Til tross for at slike tiltak hindrer spredning av brann, skaper de samtidig betydelige barrierer for personer med nedsatt bevegelsesevne, som vil streve med manglende trinnfri ankomst og tunge dører uten automatisk døråpner. Ingen av atelierene har installert blinkende brannalarmer for hørselshemmede eller ledelinjer for synshemmede. Imidlertid er alle nødutganger merket med tydelige skilt, og brannslukningsapparat er synlig plassert.

Samlet sett kan altså atelierene på gult nivå gi et inntrykk av universell utforming og tilgjengelighet, men ved nærmere vurdering fremstår tilretteleggingen som tilsynelatende. Enkelttiltak som brede døråpninger, ramper og heiser er til stede, men manglende vedlikehold og fraværet av en helhetlig

tilnærming begrenser den faktiske tilgjengeligheten. Atelierene kan benyttes, men krever betydelig innsats fra personer med funksjonsnedsettelse og assistanse for å være funksjonelle i praksis.

Rødt lys – betydelige mangler og begrenset tilgjengelighet: Fem av atelierene vi besøkte har vi kategorisert på rødt nivå. Disse har omfattende fysiske hindringer som i vesentlig grad begrenser tilgjengeligheten for personer med funksjonsnedsettelse.

I disse atelierene starter utilgjengelighet allerede utenfor bygget. Det er begrenset kollektivtransport med dårlig utformede stoppesteder, smale plattformer, bratte bakker og manglende ledelinjer. Sammenlignet med atelierene på gult nivå har stoppestedene på rødt nivå brattere helning og vesentlig smalere plattformer. Lav tilgjengelighet er også tydelig i veiene inn til atelierene, med fravær av trinnfri adkomst og kompensierende ramper. Det er høye terskler og gulv med betydelige høydeforskjeller ved inngangene. Informanter beskrev hvordan besøkende i rullestol hadde begrenset tilgang til atelierene under Oslo Open året før. Ved ett atelier måtte besøkende i rullestol bæres inn, mens ved et annet atelier ble en person i rullestol avvist, siden ingen var tilgjengelige for å bistå. Dette er konkrete situasjoner som illustrerer hvordan tilgjengeligheten er avhengig av andres velvilje og fysiske kapasitet, og det tydeliggjør atelierenes grunnleggende utilgjengelighet.

Barrierene er imidlertid ikke kun begrenset til uteområdene. Inne i byggene og i atelierene er det smale og bratte trappeoppganger med høye terskler ved hver dør. Heiser eller alternative løsninger er ikke installert. Majoriteten av byggene manglet heis, og der det var heis var denne enten ute av drift eller utilgjengelig, siden heisen i utgangspunktet var ment til å frakte varer. Vareheisene hadde høye terskler og manglende betjeningsmuligheter fra innsiden.

Ved ett av lokalene fant vi et atelier som var tilrettelagt for kunstnere med funksjonsnedsettelse. Men atelieret var likevel utilgjengelig på grunn av defekte døråpnere og en rullestolheis som var ute av drift. I tillegg var det tunge dører, store høydeforskjeller i gulvet, smale og trange trappeoppganger, og toaletter og fellesområder som var utilgjengelig lokalisert. Begrensningene var såpass omfattende at en tidligere leietaker hadde sagt opp leieforholdet da heisen sluttet å virke.

En lignende situasjon oppsto ved et annet atelier, der manglende tilrettelegging førte til oppsigelse. Lokalet, som ble delt av både visuelle kunstnere og

sangere, var preget av støy og sterk belysning. For en kunstner med utmattelsessyndrom ble kombinasjonen en så stor belastning at vedkommende sa opp leiekontrakten. Eksemplet viser at barrierer rammer bredere enn kun bevegelseshemmede.

Atelierene på rødt nivå preges ellers av at det er eldre bygg, med dårlig lys og ventilasjon, lave temperaturer, mangelfullt renhold og sanitærfasiliteter med lav grad av tilrettelegging. Toalettene er små, har høye terskler og er utformet som båser – noe som gjør dem lite egnet for personer med bevegelseshemming. Ved enkelte atelierer er også røyking tillatt. Ved ett av atelierfelleskapene er det en overvekt av hørselshemmede kunstnere. I intervjuet kom det frem at disse leietakerne hadde begrenset deltakelse på styremøter. Ingen av lokalitetene har montert teleslynge, heller ikke i lokaler med galleri og scener.

I noen bygg var mangelen på tilgjengelige nødutganger et kritisk problem. Nødutgangene krever ofte bruk av trapper, og det fantes ingen alternative rømningstraseer for personer i rullestol. Det var heller ikke ledelinjer i gulvene. Ved et av stedene var det verken røykvarslere eller nødskilting. Da vi stilte spørsmål om brannsikkerheten, uttrykte en av informantene skepsis til forbedringer, fordi det kunne medføre høyere krav og begrenset handlingsfrihet. I et annet atelier var leietakerne eldre og uttrykte bekymring for manglende brannsikkerhet. De ønsket ikke å si fra av frykt for økt husleie eller oppsigelse.

I de atelierene vi har kategorisert på rødt nivå, er hensynet til sikkerhet – manglende alarmer, rømningsveier og skilting – en vesentlig barriere ikke bare for personer med funksjonsnedsettelser, men også for andre kunstnerne som har lokaler i bygget. Samlet sett viser funnene at atelierene har omfattende fysiske hindringer innvendig, og utilgjengeligheten forsterkes av begrenset kollektivtransport og tilgjengelighet utenfor bygget. Atelierene på rødt nivå har altså en kombinasjon av flere mangler som i praksis gjør dem utilgjengelige.

Kunstnernes tilgang til atelier

Tilgjengelighet i atelierer handler ikke bare om fysiske løsninger. Økonomiske og organisatoriske forhold spiller en avgjørende rolle i hvordan tilrettelegging gjennomføres og hvem som har ansvar for vedlikehold og rehabilitering.

I likhet med funnene i spørreundersøkelsen, forklarte informantene at det var mangel på atelierer til rimelige leiepriser. Mange beskrev et leieforhold

som var preget av midlertidighet og følelsen av å «leie på nåde», der forespørsel til utleier kunne føre til økte leiekostnader og i verste fall utkastelse. I noen tilfeller var også byggenes fremtid usikker, siden mange atelier stod i fare for å bli omregulert til boliger. Frykten for økt leie eller å trigge en omreguleringsprosess gjorde at enkelte unnlot å rapportere alvorlige mangler, som vannlekkasjer i taket.

Manglede ansvarsforhold skapte imidlertid også barrierer. Mange visste ikke hvor de skulle henvende seg for å fremme krav, eller hvem som hadde det faktiske ansvaret for vedlikehold og tilpasninger. I mange tilfeller var atelierene organisert i et styre, som var mellomledet til utleier og kunstnerne. Samtidig hadde leietakerne selv ofte ansvar for daglig vedlikehold. Denne uklare ansvarsfordelingen skapte usikkerhet – kunne det være styret, utleier eller kunstnerne selv som hadde ansvaret? Og hvem måtte eventuelt bære den økonomiske belastningen? Dette spørsmålet stilte mange informanter seg.

Tilpassede møbler eller arbeidsverktøy var fraværende i atelierene. Dette skyldtes at kunstnerne selv måtte stå for innredningen, og møblene var derfor gjenbruk, og i enkelttilfeller var de store, tunge og upraktiske. Dersom en kunstner hadde behov for tilrettelagt arbeidsutstyr, var det enighet om at dette var noe kunstnerne selv måtte betale for. Videre fikk informantene spørsmål om de visste hvor kunstnere med funksjonsnedsettelse eventuelt kunne henvende seg for hjelpemidler som luper eller diktafon. Dette handlet om spesifikke hjelpemidler til enkeltkunstneren. Her svarte majoriteten at de ikke visste hvem som hadde ansvar for slike hjelpemidler, eller om det i det hele tatt fantes.

Kombinasjonen av redsel for økonomiske konsekvenser og mangel på en tydelig ansvarslinje, gjorde at mange opplevde det som en utfordring de selv måtte navigere i.

Tilgjengelighet som et ikke-tema

Begrenset tilrettelegging i atelierer skyldes ikke bare økonomiske barrierer og uklare ansvarsforhold, men også lav oppmerksomhet om tilgjengelighet i kunstmiljøet.

I feltbesøkene spurte vi informantene om de opplevde at universell utforming og tilgjengelighet ble diskutert i kunstmiljøene. Det gjennomgående inntrykket var at en slik oppmerksomhet er lav. Enkeltpersoner engasjerer seg i dette temaet, motivert av personlige erfaringer – eksempelvis noen i nær familie. Det påpekes at kunstyrket er strevsomt, med stor økonomisk

usikkerhet, korte leiekontrakter og betydelig konkurranse. For personer med funksjonsnedsettelse vil barrierene sannsynligvis være forsterket. En av informantene uttrykte det slik: «Hvis man er funksjonshemmet og kunstner, så er det ut», med henvisning til hvor mange hindringer som eksisterer.

På veien til å etablere seg som profesjonell, utøvende kunster er det mange hindringer, både for kunstnere med og uten funksjonsnedsettelse. Som det kommer frem i andre studier, er denne veien ekstra lang og komplisert for personer med funksjonsnedsettelse (Østern et al., 2023). Utsilingsmekanismene er mange, og gjør at disse kunstnerne i praksis blir marginale og deres tilstedeværelse blir lite synlig i kunstfeltet. Ett av atelierene som faktisk var tilrettelagt, var leid ut til en kunstner uten tilretteleggingsbehov. Under intervjuet kommenterte kunstneren: «Er det mye etterspørsel? Det er ingen med funksjonsnedsettelse som søkte, ellers ville jeg ikke fått det». Ut-sagnet illustrerer hvordan fravær tolkes som manglende behov, fremfor som et resultat av strukturelle barrierer.

Denne dynamikken skaper en selvforsterkende sirkel: Når tilrettelegging ikke er på plass, blir det færre søkere med funksjonsnedsettelse, og dermed forblir tilgjengelighet nærmest et ikke-tema – både for utleiende, kunstnere og de som fordeler kommunale atelierplasser. Dette viser at spørsmålet om tilgjengelige atelierer ikke bare handler om fysisk tilrettelegging, men også om hvordan informasjon kommuniseres og organiseres.

Diskriminering og fordommer

Manglende tilgjengelighet som ikke blir tatt tak i bidrar til å skape en selvforsterkende forståelse der fravær av etterspørsel tolkes som mangel på behov. Dette påvirker ikke bare den fysiske utformingen av atelierene, men også ekskluderende praksiser i kunstmiljøet. I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om de selv eller andre de kjenner har opplevd fordommer eller diskriminering som har påvirket tilgangen til atelierer eller mulighetene for å jobbe. 94 av de 207 respondentene valgte å utdype sine erfaringer. Blant disse oppga 60 personer at de ikke hadde opplevd diskriminering, mens 12 personer bekreftet at de hadde opplevd dette. De øvrige ga mer nyanserte svar som beskrev ulike typer barrierer, inkludert aldersdiskriminering og mangel på fysisk og sosial tilrettelegging i kunstmiljøet. En respondent beskrev hvordan de måtte avslå søknaden til en kunstner i rullestol på grunn av manglende tilrettelegging:

Vi har et atelier for personer med funksjonsnedsettelse. Da det skal være heis-tilgang, men heisen har vært ute av drift i lang tid. Da vi mottok en søknad fra

en rullestolbruker til rommet som var satt av til dette, måtte vi avslå – fordi bygget i praksis ikke var tilrettelagt. Veldig synd.

Sosiale barrierer ble også vektlagt av kunstnerne som besvarte spørreundersøkelsen. I respondentenes svar finner vi eksempler på mobbing på bakgrunn av funksjonsnedsettelsen, manglende forståelse og utfordringer med karrierebygging. En respondent fortalte at hvordan det å ha et annerledes utseende gjorde det vanskelig å bli anerkjent som profesjonell kunstner. En annen beskrev medelevers reaksjon på tilrettelegging under studietiden:

Da jeg gikk på [utdanningsinstitusjon] var det medstudenter som reagerte på at jeg fikk hjelp med å montere prosjektorer til videoinstallasjon. Ledelsen la ut noe på nettsiden året etter om at de hadde plikt til å tilrettelegge for funksjonshemmede studenter.

Samlet sett viser svarene at både synlige og ikke-synlige funksjonsnedsettelser bidrar til ekstra vansker med å etablere seg som profesjonell aktør i feltet. Blant de som rammes av dette, føyer utfordringene med å skaffe atelie-
lier seg inn i dette erfaringsbildet.

4.8 Forbedringer av atelierenes tilgjengelighet og kunstnernes tilgang

Tilgjengelighetstiltak kan være vanskelig å gjennomføre, særlig i eldre bygg hvor kostnadene for tilpasning er høye. Bekymringen for at slike tiltak vil føre til høyere husleie eller gjøre det vanskeligere å finne rimelige atelie-
rer, kommer til uttrykk i intervjuene med informanter:

Premisset for å leie billig er at det er ubrukelig for de fleste andre aktiviteter.
Rimelig leie er så viktig at det ikke settes så høye krav til andre ting.

Holdninger kan ekskludere på samme måte som fysiske barrierer. I spørreundersøkelsen ba vi respondentene utdype hvilke tiltak som kunne bedre tilgjengeligheten i atelie-
rer for kunstnere med funksjonsnedsettelser. Svarene viser en tydelig todeling: Flere av respondentene foreslo konkrete tilpasninger, mens andre uttrykte bekymring for de økonomiske konsekvensene av slike tiltak. Blant de foreslåtte tiltakene var montering av heis i bygg med flere etasjer, fjerning av terskler, ramper, bredere dører og HC-parke-
ring. Det ble også understreket behov for bedre ventilasjon og luftkvalitet. Tilgangen til tilrettelagte toaletter ble trukket frem som en utfordring med stort forbedringspotensial.

For å redusere behovet for omfattende tilpasninger, ble det foreslått at atelierer i større grad burde lokaliseres på bakkeplan. Langtidsleie ble også nevnt som en løsning, fordi det ville gi kunstnere mulighet til å investere i nødvendige tilpasninger uten risiko for å miste leiekontrakten på kort varsel. Det ble også etterlyst et sterkere offentlig ansvar for å gjøre atelierer tilgjengelige, siden midlertidige løsninger sjelden er tilgjengelig eller universelt utformet.

5 Avsluttende diskusjon

På oppdrag fra Oslo Open har Fafo kartlagt tilgjengelighet og universell utforming i atelierer i Oslo-området. Dette omfatter både kunstnernes mulighet til å skape og publikums mulighet til å oppleve kunst. Disse to perspektivene henger tett sammen og reiser spørsmål om hvordan kunstfeltet organiseres og hvem som får delta.

Er atelierene tilrettelagt for kunstnere med funksjonsnedsettelser?

Kartleggingen avdekker at atelierene har begrenset tilgjengelighet og universell utforming. Rundt halvparten av atelierene vurderes som utilgjengelige for personer i rullestol. Dette er ikke overraskende, ettersom mange atelierer er i eldre bygg som var bygd for noe annet, og som senere har blitt tilpasset som arbeidsplasser for kunstnere.

Imidlertid begrenses ikke tilgjengelighetsutfordringen kun til personer med bevegelseshemming. Faktorer som mangelfull ventilasjon, støy og begrensede muligheter for lysjustering bidrar også til å skape utfordrende arbeidsforhold for kunstnere med ulike typer funksjonsnedsettelser. I spørreundersøkelsen viste svarene at kunstnere med funksjonsnedsettelser oftere opplever atelieret som utrygt og med lav trivsel, sammenlignet med kunstnere uten funksjonsnedsettelser.

Det manglet heller ikke på informantbeskrivelser om kunstnere som har møtt barrierer med ateliertilgang. Informantene fortalte om kunstnere som har måttet si opp leieavtalen som følge av manglende tilgjengelighet og tilrettelegging. Resultatene viser at kunstnere med funksjonsnedsettelser opplever atelierene som mindre egnet for deres arbeid, og rapporterer om både lavere tilgang til fasiliteter og begrensede arbeidsforhold, sammenlignet med kunstnere uten funksjonsnedsettelser.

Resultatene er likevel ikke utelukkende negative. Til tross for disse utfordringene rapporterer kunstnere med funksjonsnedsettelser høyere tilfredshet med de fasilitetene i atelierene de faktisk har tilgang til, og opplever utleiende som mer tilpasningsvillige sammenlignet med kunstnere uten funksjonsnedsettelser.

Økonomiske barrierer for kunstnere med funksjonsnedsettelser

Kunstnere med funksjonsnedsettelser ekskluderes imidlertid ikke bare i de fysiske omgivelsene og arbeidsforhold. Flere studier belyser kunstnernes

utsatte økonomiske situasjon (Kleppe & Askvik, 2023; Ogudipe et al., 2020; Østern et al., 2023). Den økonomiske situasjonen for en del kunstnere er preget av lave inntektsmarginer og uforutsigbarhet inntekt. For personer med funksjonsnedsettelse kan behovet for en fleksibel arbeidssituasjon gjøre det vanskelig å opprettholde en stabil inntekt, noe som forsterkes av begrensede støtteordninger (Østern et al., 2023). Dette gjenspeiles også i vår studie, der kunstnere med funksjonsnedsettelse har lav tilgang til subsidierte kommunale atelierer.

Samtidig vil de økonomiske begrensningene gjøre seg gjeldende i viljen til tilgjengelighetsløsninger. På grunn av en allerede krevende økonomi, ga flere respondenter uttrykk for at de ikke ønsket tilgjengelighetstiltak, i frykt for økte leiepriser. Hovedårsaken er organiseringen av atelierordningene. Atelierbygg har ofte en midlertidig funksjon, der lokalet enten skal rives eller omgjøres til boliger. Kunstnere som får leie i denne mellomfasen må anse seg selv som «heldige», men uten garanti for et leieforhold i et langtidsperspektiv. Intervjuene bekrefter dette inntrykket og viser at kunstnere ofte unnlater å be om nødvendig vedlikehold, av frykt for økte leiekostnader eller opphør av leieforhold.

Denne midlertidigheten bidrar til at tilgjengelighetstiltak anses som lite hensiktsmessige, ettersom byggene oftest brukes av kunstnere i en begrenset periode. I tillegg er det en generell mangel på atelier, spesielt kommunalt subsidierte atelier, som betyr at flere kunstnere leier på usikre vilkår. Problemet ligger dermed i atelierordningens grunnstruktur, snarere enn den enkelte utleier eller atelierfellesskap.

Innslusing og ekskluderingsmekanismer i kunstfeltet

Nå har vi sett at ekskludering er etablert i den fysiske utformingen i atelierer, fasiliteter og arbeidsforhold samt i økonomiske forhold. Disse faktorene inngår i en bredere strukturell ekskludering som påvirker kunstnere med funksjonsnedsettelse.

Informantene vi møtte under feltbesøkene oppga at funksjonsnedsettelse i liten grad ble tematisert i kunstmiljøet og stilte spørsmål ved om det faktisk var en etterspørsel etter tilrettelegging. Dette begrunnes i manglende kjennskap til kunstnere med funksjonsnedsettelse, spesielt de med synlige tilstander. Slike holdningene er ikke nødvendigvis uttrykk for individuelle fordommer, men er snarere forankret i kulturhistoriske strukturer og har blitt en del av normalforståelsen om hvem som deltar i kunstfeltet (Eardley et al., 2025; Ogudipe et al., 2020).

Barrierene for kunstnere med funksjonsnedsettelse oppstår allerede i etableringsfasen. Tilgang til økonomisk støtte er ofte betinget av status som profesjonell kunstner, som i mange tilfeller forutsetter medlemskap i en kunstnerorganisasjon. Opptak i slike organisasjoner krever som regel en formell kunstutdanning, fortrinnsvis fra en norsk kunsthøyskole. Annen forskning viser at personer med funksjonsnedsettelse har lavere fullføringsgrad i videregående opplæring enn andre jevnaldrende (Finnvold & Dokken, 2025), hvilket i sin tur begrenser mulighetene for å kvalifisere seg til høyere kunstfaglige utdanninger. For personer med funksjonsnedsettelse som likevel gjennomfører en kunstutdanning, forblir utfordringene betydelige. Respondenter rapporterte om manglende tilrettelegging ved kunsthøyskoler og opplevde skepsis fra medstudenter ved bruk av assistanse. Dette illustrerer hvordan strukturelle barrierer også bidrar til å opprettholde ekskluderende holdninger i kunstmiljøet.

I etableringen til en profesjonell kunstnerkarriere møter kunstnere med funksjonsnedsettelse ytterligere barrierer. Leie av kommunale atelieer forutsetter å være en profesjonell kunstner som innebærer dokumentert høy kunstnerisk aktivitet og fortrinnsvis medlemskap i en kunstorganisasjon. Funksjonsnedsettelse kan imidlertid påvirke produksjonstempoet, slik vi så tegn til i spørreundersøkelsen, der kunstnere med funksjonsnedsettelse oppga å ha et behov for fleksibilitet og bruker atelieret sporadisk. Dette vanskeliggjør å oppfylle de kravene som offentlig utleier setter til bruken av atelierene. Dette fører til at kunstnere med funksjonsnedsettelse i større grad henvises til det private markedet, hvor leieprisene er høyere og tilretteleggingsmulighetene er mer begrensede.

Disse mønstrene tenderer å skape en form for sirkulær ekskludering, der barrierer i utdanningssystemet forplanter seg til utfordringer i det profesjonelle kunstfeltet. Dette gjenspeiles også i respondentutvalget, der andelen deltakere med ikke-synlige funksjonsnedsettelse er høy.

Er det tilrettelagt for besøkende med funksjonsnedsettelse?

På samme måte som atelierene i liten grad er tilrettelagt for kunstnere med funksjonsnedsettelse, er de også begrenset for publikum. Tilgjengelighet og universell utforming ble vurdert ut fra kollektivtransport, uteområdet, inneområdet og sikkerhet.

Kollektivtransporten er i flere tilfeller utfordrende ved de ti atelierene der vi var på feltbesøk. Det var enkelte begrensninger med bratte helninger og lite egnede stoppesteder. I spørreundersøkelsen svarte likevel drøyt 60 prosent

av de spurte at kollektivtransport er tilgjengelig for rullestolbrukere, helt eller delvis.

Flere atelierer mangler uteområder som er tilgjengelig. Det er bratte bakker og manglende belysning. HC-parkering nær hovedinngangen er vanligvis fraværende. Videre er det mangler på grunnleggende utformingsløsninger som heis, trinnfri ankomst, kompenserende ramper og fungerende automatiske døråpnere. Selv i de tilfellene hvor det finnes tilgjengelighetstiltak, er løsningene ofte inkonsekvente eller dårlig vedlikeholdt. Ramper kan være for bratte, heiser krever forhåndsavtale og HC-toaletter er ikke de facto tilgjengelige. Sikkerhetstiltak som nødutganger og brannvarslingssystemer med både lyd- og lyssignaler er mangelfullt utbygd. Ledelinjer eller taktile markeringer på gulvet for personer med synshemminger fant vi ikke eksempler på.

En gjennomgående utfordring er at tilretteleggingen skjer tilfeldig og ikke som en del av en systematisk strategi. Tiltak som finnes, er ofte enkeltstående og trivielle initiativer fremfor en helhetlig satsing på universell utforming. Dette fører til at besøkende med funksjonsnedsettelse enten må planlegge besøket nøye eller er avhengig av assistanse, noe som begrenser muligheten til å delta i kunstmiljøet på like vilkår.

Med bakgrunn i det overnevnte, er det ikke overraskende at kun 1 av 10 vurderer atelieret egnet som visningslokalet. Dermed forblir Oslo Open i stor grad utilgjengelig for besøkende med nedsatt funksjonsevne. Det er imidlertid viktig å understreke at de som mener det ikke er egnet, og velger å utdype, skriver at lokalet ikke er ment som visningslokale, og at det dermed heller ikke er tilrettelagt.

Avslutning

Kartleggingen viser at atelierene i Oslo i liten grad er tilrettelagt for kunstnere og besøkende med funksjonsnedsettelse. I praksis innebærer dette at det kun et utvalg av personer som kan delta, enten det er som skapende kunstnere eller som kunstbesøkende på festivalen. Likevel: dette er ikke et resultat av individuelle holdninger, men snarere strukturelle barrierer som er historisk forankret i kunst- og kulturfeltet og i samfunnet for øvrig.

Det er riktignok en viss usikkerhet i tallmaterialet med hensyn til representativitet. Det bildet som tegnes er likefullt såpass tydelig at det er liten grunn til å tvile på de hovedtrekkene som tegner seg. Det synes å være langt lurt å bleke før forpliktelsene om både tilgjengelighet og universell utforming i henhold til FN-konvensjonens om funksjonshemmedes rettigheter, artikkel

2 eller artikkel 30, er oppfylt. Hoveddelen av kunstnernes produksjonslokaler er lokalisert i eldre bygg, opprinnelig bygget for andre formål, og siden tilpasset i varierende grad og ut fra ulike hensyn. Hensynet til universell utforming eller tilgjengelighet er ikke nødvendigvis det som har – eller har hatt – spesielt stor oppmerksomhet verken hos kunstnerne eller eierne,

Når rundt 400 lokale kunstnere åpner sine atelierer for publikum under Oslo Open, er det altså en del begrensninger i hvor tilgjengelige og åpne lokalene faktisk er, og hvem som deltar av kunstnere og publikum.

6 Litteraturliste

- Barne- og likestillingsdepartementet. (2018). Et samfunn for alle Strategi Regjeringens strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse for perioden 2020–2030. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/et-samfunn-for-alle---likestilling-demokrati-og-menneskerettigheter/id2680810/>
- Buudir. (u.d). Deltakelse i lokalsamfunnet, kultur, fritid og idrett. <https://www.buudir.no/statistikk-og-analyse/funksjonsnedsettelse/lokalsamfunn-kultur-fritid-idrett/#section-3163>
- Eardley, A. F., Jones, V. E. & Zakaria, N. N. (2025). Unpicking ableism and disablism in museums. I A. F. Eardley & V. E. Jones (Red.), *The Museum Accessibility Spectrum* (s. 11–26). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003382713-3>
- FFO, SAFO, Unge Funksjonshemmede & Atlas-alliansen. (2024). Alternativ rapport til FN-komiteen for rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. <https://www.regjeringen.no/contentassets/26633b70910a44049dc065af217cb201/2019-crp-d-koalisjonens-rapport-til-fn-norsk.pdf>
- Finnvold, J. E. & Dokken, T. (2025). *Utdanningsrevolusjonen, for hvem? Å vokse opp med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom i det norske utdanningssystemet* (NOVA notat 1/25). <https://oda.oslo-met.no/oda-xmlui/handle/11250/3173995>
- Haugsevje, Å. D., Kleppe, B. & Heian, M. T. (2014). *Atelierundersøkelsen Ateliersituasjonen i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø* (TF-rapport nr. 337). Telemarksforskning.
- Holtvedt, A., & Øverland Eriksen, S. (2024, august 1). Det blir 85 nye atelierer på Romsås. Ikke nok, mener kunstnerne. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/kultur/i/4BBBWV/ateliermangel-i-oslo-90-av-kommunens-eiendommer-staar-tomme>
- Kleppe, B. & Askvik, T. (2023). Kunstnerundersøkelsen 2019. Kulturdirektoratet/Vigmstad & Bjørke AS. Kulturetaten, Oslo Kommune. (2019). *Oslos kulturelle infrastruktur. Kartlegging av produksjons- og visningslokaler for profesjonelle visuelle kunstnere, scenekunstnere og musikere*.
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024a). Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (No. Inkorporering i menneskerettsloven Del II Artiklene 1 til 30 og gjennomføringen i norsk lov). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/konvensjonen-om-funksjonshemmedes-rettigheter/id3021814/>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024b). Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter. Inkorporering i menneskerettsloven Del I Inkorporering og behovet for lovendringer (No. Del I Inkorporering og behovet for lovendringer).
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2018). Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)—Lovdata (LOV-2024-06-14-33). Kultur- og likestillingsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>
- Meld. St. 8 (2018–2019). (2018). Kulturens kraft Kulturpolitikk for framtida. Kulturdepartementet.
- Norges Handikapforbund. (2017, november). Universell utforming og likestilling. tilgjengelige bygg og uteområder. Handikapforbundet. <https://nhf.no/tilgjengelige-bygg-og-uteomrader/>
- Ogudipe, A., Sande, S. E. & Aslaksen, E. K. (2020). *Et kunnskapsbasert og langsiktig mangfoldsarbeid Forprosjektrapport for utviklingen av Kulturrådets rolle som nasjonal koordinator for økt mangfold, inkludering og deltakelse i kultursektoren*. Kulturrådet.
- Oslo kommune. (2022, 14. oktober). Atelierer – generell informasjon – Atelier. Oslo kommune, kulturetaten. <https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/lokaler-til-lan-og-leie/atelier-1/atelierer-generell-informasjon/>
- SSB. (2019). *Levekårsundersøkelsen om helse, EHIS*. Spesialbestilte tall fra Buudir. <https://www.buudir.no/statistikk-og-analyse/funksjonsnedsettelse/lokalsamfunn-kultur-fritid-idrett/>
- SSB. (2020). *Arbeidskraftundersøkelsen*. SSB. <https://www.ssb.no/system/>

- SSB. (2024). 09793: Sysselsatte. Årsgjennomsnitt (1 000 personer), etter kjønn, alder, statistikkvariabel, år og yrke. Statistikkbanken. SSB. <https://www.ssb.no/system/>
- Tøssebro, J. (2010). *Hva er funksjonshemming?* Universitetsforlaget.
- Vordal, B. (2017). *Tilgjengelighetshåndboka for kulturarrangører*. Norske konsertarrangører.
- Østern, Olsen, T., Øyen, E., Lien, L., & Holum, L. C. (2023). *Tilgjengelig kunstnerskap? Et kunnskapsprosjekt om kunstnere med funksjonsnedsettelse i Norge*. Fagbokforlaget/ Vigmostad & Bjørke.

Fafo

Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning

Borggata 2B, Oslo

Postboks 2947 Tøyen, 0608 Oslo

Sentralbord: 22 08 85 00

E-post: fafo@fafo.no

fafo.no

